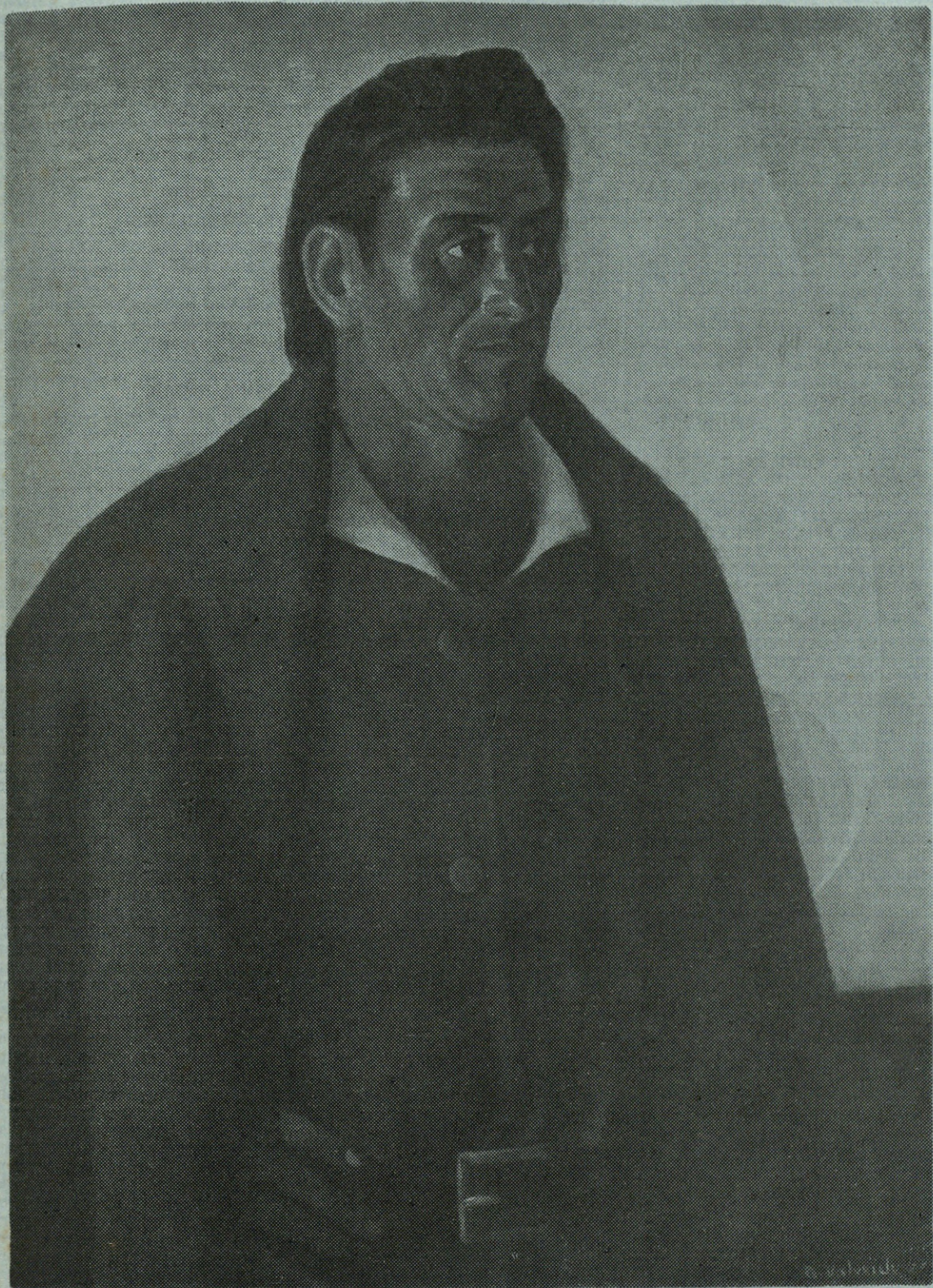

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO ?? - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 3 PEZETA

EUSKAL KUTSUA ZABALDU...

EUSKAL KUTSUA EMAN DEZAI OGUN GURE KONTU GUZIEI Onela egin du jator Donosti'ko AUREZKI KUTXA MUNIZIPALAK. Bere orrietan Va'verde (gure Ayalde margolari yayoa), bide izan dala, gure gizon bikainen irudiak argituta atera dizkigu. Or dituzu illeran BLAS DE LEZO, JOSE MARIA IPARRA-GIRRE, URDANETA ANDRES, LOIOLA'KO INAZIO DONEA, ELKANO JUAN SEBASTIAN eta AITA MANUEL LARRAMENDI. Auxe biderik egokiena, gure gizon sonatuak erriari ezagutu-arazteko.

EUSKALDUN JATOR

Idazlari bikain JOSE de ARTECHE'ri biotzez.

Zure idaztiz
Euskalerria
Goi-goratu duzu.
Orregatik guk
Euskaldunak
Eskartzen
Dizugu.

Gizon on, argia,
Zera zu; apal,
Biozbera.

Mesede bat eskatzera
Lasai joan
Diteke
Zure aurrera.

Zenbat eta
Argiago zu
Orduan eta apalago.
Beti sendo,
Beti Gizon,
Arrokeri gabeko

Euskaldun jator!
Zure idaztiz
Euskalerria
Goi-goratu duzu.
Orregatik
Olerkari aul onek
Biotzez
Maitazen zaitul!

SATARKA

MANUEL LEKUONA

EUSKALTZAINDIA'REN BURU

1.894'ean jaio Oyartzun'en.

1.916'an Meza eman.

1.916'tik 1.936 arte Gasteiz'ko

Apaizgaitegian euskerazko Ira-
kasle.

Geroztik, Lasarte, Kalahorra
eta Andoain'en bizitua.

1.918'an Euskaltzain Urgazle.

1.954 Euskaltzain Naparro-al-
detik.

LANAK:

Métrica Vasca (Apaizgaitegiko
itzaldia).

1.920'an Euskal-kristau-ikasbi-
dea, Gotzai Eijo Jaunaren agin-
duaz.

Gero Aita Zakarias Martinez
Gozaiaren eta gero Mujika Go-
tzai Jaunaren Pastoralen euske-
ratzalle.

Bere lanik garrantzitsuena: LI-
TERATURA ORAL EUSKERI-
CA (bi argitaltze).

Oyartzun'go erriaren Edestia.

Lasarte'ko Monjategiaren Edes-
tia.

Lasarte'ko Elizaren Edestia.

Kalahorrako Eliz Nagusi, ta
San Andres Santiago'ren Edes-
tiak.

Iesu - aurraren bizitza (Aur
poema).

Gerrateko kantak (olerk-ak).

Eun dukat (antzerkia - bi
anaien artean).

Idazti eta itz aurreak galanki,
eta aldizkarietan lanak ugari.

Gorozika' tik Gurutzia' ra
Euskaltzaindiaren sarrerako
itzaldia).

Santa Klara'ren kantak, Diskia
euskeran, Mondragoe sutan,
itzaldiak.

Orixe'ren Metrika.

La poesia popular vasca (1930,
Itzaldia Bergara'n).

Añorga (Itzaldia).

Berrozpe (Itzaldia):

Liturji itzulpenak.

"Las Iglesias parroquiales de
San Sebastián (itzaldia, San Se-
bastián el Antiguo).

Hernani hace mil años (itzal-
dia).

Usurbil (itzaldia).

Euskal Mezenas-ik ez?

Orain gutxi dala ekarri dute egunkariak berri au: Fenosa-ko kondea il zorian dagola buruko zain-auste bategatik. Lerro auk argitaratzerako illik izango da agian jaun aberats ori. Ala balitz, Jainkoak saritu dezaiola bere egintza on ura, Es- pañi osoan zabaldu zan uraxe alegia. Galizi-ko Barrié de la Maza-tar Pedro jaunak, 3.300 milloi peza utzi zituan bere izeneko fundazio bat sortzeko. Eraikuntza onen d'ruak, beka, sari ta laguntzatan banatuko dira, nazio osoaren onerako ta batez ere bere sorterrria goi-maillaratzeko. Ontan ba-degu Es- pañi-n lenagotik beste antzeko jokabide bat ere; aiañ aipatu ta ezaguna dan Juan March zanarena.

Bi jaun oien asmo bakarra auxe izan da: giza-bizitzako edo- zeln sailletan aurrerapena ekarri ta zabaldu; orrekin esana dago, kultura saillean ere bai. Ona emen, enetxo, euskaldunok aspalditik esku-artean darabilgun arloa, baiña geienan... iño- lako Mezenas-ik gabe. Gure gauzak bost ajola zaiete askori; esan dezagun garbi, ez estaduari bakarrik, euska'dun askori ere bai, ta berezik... poltxiko beroa dutenai. Arrazoizkoa al da jokaera au?

Gure Gipuzkoa ontan bertan ikusten ditugu alako ta alako, jaun aberatsak, batzuk gu bezelakoxe izatetik bere lan buru- tsu tafiñez gora igo dutenak. Oien zuzendaritza-pean diardu gure erri onek ainbeste klasetako ondasunak ugaritzen. Lan- kildetza oni esker egin dituzte oiek diruak, eta zer esanik ez, ortixe jantzi da gure jendea, ortixe jan, jo'astu, ikasi ta bizi. Baiña jaun oietatik zeintzuk egin dute ezer, anean darabilten gure erri onen kulturaren alde?

Eztet uste aberats oiek euskal kultura onen balioa ezezt- auko dutenik: ortan gu baiña askoz geiago diranak itz egin du- te, ta baiezko osoa eman: egi-egitan merezi duala zaindu ta in- dartzea. Ez al dira jaun oiek oraindik oartu, berak ere mulñ- mulñean daramaten urre zaarrezko kultura ori galzorian da- billena? Zeren zai daude ba euskal-kulturari laguntza esku- zabal bat emateko? Or daukate diru oiek zeinen esku utzi: Euskaltzaindiak bear bezela erabiliko lituzke.

Euskalerrriaren bidekurtze ontan agertuko al zaizkigu kultu- ra ideal garbiz jotako Mezenas altsuak. Bestela elieke olakoai Europa-ko erririk zaarren onek beren errua sekula santan bar- katuko. Ez orratik!

ARENDUI

GIPUZKOA

OÑATI

ERIoTZA

Gabonillaren 16'an il zan Maria Ugarte Urzelay, Sakramentuak eta Aita Santuaren bedeinkazioa. ZERUKO ARGIA'k Oñati'n korrespondentia dan «Errizale», Felipe de Jausoro'ren emaztea.

ZERUKO ARGIA'k orrialde onatit bialtzen dio samin agurra, berari ta senide guztiei.

AIZARNAZABAL

Urte Berri on, irakurle, eta zorionez asea izan dezagula guztiok. Alaxe opa dizutet.

Eguberri aldi zoragarri ontan txokora etorrita izan diran erritar asko ikusi ditugu. Jayoterriaz ez daudela azturik ezagun zuten. Guztiak txalotu dute gure Erretore Jaunak Elizan eginberria duan lan bikaña. Ez da gutxigorako izan ere. Bijuazkio emendik gure txalorik gartsuenak ere. Ederra gelditua da Aizarnazabal'go Eliza, berritze onentzen ondoren, ez dauka inungoren lotsik, noski.

Zumaya'tik etorrita, urtetxo bat besterik ez darama gure artean gure Artzai berri On Inazio Goikoetxea'k eta dagoneko Eliza zarberritu digu. Nola zarberritu ere gañera. Ikurgarri dago. Betor geyegian ari naizela uste duanik ba'da, eta esango dit ala dan ala ez.

Aurten eta laister gañera, Mixioak ditugulazko berria sakabanatu da. Mixio emalleak jesuitak izango dirala ere bai eta bietatik bata emen aia ezaguna degun Aita Zubiaga degula ere baita. Erriak pozik entzun du auxe. Elizarako joera aundiko erria izandu da beti Aizarnazabal eta, jakiña, Mixioetan sayatuko dala esan bearrik ere ez da.

TXONTXOR

BILLABONA-AMASA

GABON

Maitasun ta pake gaba. Zoragarriko gaba. Sinismen gabeko gizonen artean ere, gudaketak geldialdia egin oi du gabon eguna irixten danean. Ikusi besterik ez degu, guda izugarria darabilten lurretan geldik egondut dira, ordu gutxietan bada ere. Ez-ote da noizbait ludia esnatu, ta goruntz begira jarriko, Jaun-Altsua'ri Aintza ta Aintza eman eta... benetan! pakea eskatzeko?

ABESLARI TALDEAK

Urtero bezela, aurten ere, gazte talde bikañak erria alaitu dute, abesti berriekin. Banan guzien artean, talde bat entzun genduen aparta. Agirre'tar Benito'k zuzendu duen taldea noski. Malkoak agertu zitzaizkigun une batzuetan. Izan ere, gure gazte-garaiko abesti gozoak entzun da, burura etorri ziran zenbait oroipen eder. Oso txalotuak Oarri-tena zanaren bi abestiak.

Ta zer esan ikastola'ko popolinagatik? Zer politik diran!... Zorionak bada, talde guziori. Bat berezia ordea, Erruki-etxe edo mixierkordi etxearen alde dirutza bildu ta eman duteneri.

Lerro auek agertzerako, igaroak izango dira urte-berri ta errege egunak. Zenbaitetik, kilo bat edo beste geiago pixatuko ditu, besteak gibelko erresumia, geienok urdalleko garraztasuna. Izan ere, ba-dirudi jan ta edan egiteko izentatuak dirala egun auek, ta gero izaten ditugu alaka egiteak.

Nola nai ere, urte-berria'ri asiera ona eman diogu ta osasuna izan dezagula bukaeran.

URBIDE

LEGAZPIA

EUSKERA'REN JOSKERA ETA OSOTASUNA

Oñati'ko Errizale'ri erantzuna

Abendua'ren 4'ko ZERUKO ARGIA' irakurri det, Azaroa'ren 13' ko zenbakian argitaratu zan nere idatz-lanari buruz diozuna.

Iritzpen eginkorrean, au da, «Crítica Constructiva», bada eragin dizuna uts egiteak zuzenduaz, ongetorri sutsu batekin agurtzen zaitut. Gutxi ikasia zerala, zure jakinduria baño geiago mugitzen zaituala

ikasi naiak, eta danok gerala ikasi bearrekoak... Egi zorrotza diozuna. Baña... Zure jakin miña ase gogoz bazatoz neregana, egarri geranean iturri agortura joatea bezelatsu dezula aitortu bearra daukat, ni bai naiz gutxi ikasia benetan, lenengo ikastaroak ozta-ozta egiña, alegia, arrezkero nere eginkizunak bestelakoak izan dira, ez lumarekikoak.

Orregaitik bada etzaitzelak arritu nere idatz-lanetan euskara'ri dagokion joskera eta osotasuna'ren akats edo uts-egiteak, bear bada, LAU-BIDE baño nabarmenagoak arkituko dituzu noiz-nai. Baña, Errizale, gure izkuntza betiko galdu zorian ikusita, ez al da bidezkoa len daukagun au, joskera gabe xamarra izan arren, pixka bat indartzea, mintzaera, irakurrai, eta idatz-lanen bitartez?

Nere apurtxoak iritzi onetan dago, lendabizi daukagunari eutsi, eta etorriko da denbora sustraitez artuta bear dan eraz osatzeko, baña, au umetxotatik, Ikastoletatik, asita bearko luke izan. Iritzi au ni baño jakintsuagoak ere on artua dute. Zer derizkiozu Errizale?

Zure oartzko orri buruz, ez det asmorik Lazkao-Txiki'ri puntua ipintzeko. Diozun bezela, oiturak legea egingo du bear bada, naiz-ta gaizki egiña badago ere, baña Legazpi'n giza-aldiak zear baserri orren izena urte gutxi dira ostatua jarri zutela) LAU-BIDE soiliki izan da, eta ni ez naiz inor izen ori LAUBIDETA'ra aldatzeko. Eta ez au bakar, oraindik denbora asko ez dala bagenduen beste jatetxe bat IRU-BIDE zeritzaiona (orain itxia dago) eta ez diot entzun inori, ez Irubideta eta ez Laubideta'rik erri onetan.

Badaude erri geiagotan ere onelako deiturak, esate baterako, Lasarten an daukazu IRU-BIDE deritzaion, erromeri leku ederra garai batean beintzat, nik uste Legazpi'n baño euskera garbiagotan mintzatzen dirala Lasarte'n.

LAU-BIDE, erderatuta, CUATRO CAMINO: esan nai duala, baliteke, nik ez det euskal eliztiren susmorik ere, baña, Bide-Bat, Un Camino, izango da noski, banako, «Singular» dalako, eta Lau-Bide, Cuatro Caminos nolatan ez, askoren, «Plural» izanik?

Zure idazkia irakurrita, txoill arritua utzi nazu, erriko berrien ordez nere mintzo bati buruz idatz lan guzia ikusita... Ustekabeen mindu ote zaitut Pelipe? Euskaldunon zabarkeriak, jan-edan zalekeriak, trebetasunik eza, joskera txarrez idazteak, eta abar... dana jaulkitzen didazu. Aldakuntzarik balitz, Legazpi'ko erriak nola artuko ote luken? Oñati'ko izkuntzak ez ote du berbarean bat nere au beziñ aldrebesik, eta belarriko giligili eraginkorrik izango, diozun aldakuntzarik baletor? Errizale'z izenpetzen dituzu zure idazlanak, euskal idazle iaioa zarala eziñ nezake ukatu, gogo biziz irakurtzen ditut ZERUKO ARGIA'n zure lan guztiak, baña ikusten det Oñati'ko izkuntzaz ez dezula itz bat ere idazten. Au ez alda erriko mintzoa pixkabat oinperatzea? Zuk darabilkizun mintzaerara itxuli bear balu Oñati'k, izango luke eskuak bete lan.

Begira, lagun Pelipe, erriaren aurrean trapu zarrak astintzeak mingarriak izaten dira, ezagutu ez arren badakit euskal-zale sutsua zerala, begirune aundiko gizona zera, zuk diozun gutxi ikasiaren ordez, irakasle izana zerala ere bai, orregaitik, len esan dedan bezela ni eziñ niteke zure mallara iritxi, eta ez aldegu obe izango erriko izpar batzuek idatziaz nor bere lanari jarraitu? Zure urteetara iritxi ez arren, ez nazu gazte txoraa, berrogeia amarrekoak antxiñatxo igaro zitzaidan, eta nai bazendu nere zuzenbidea bialiko nizuke eskutitzen bidez nere uts egiteak zuzendu dezazkizidun.

Agur-ta erdi, zure ikasle Legazpi'ko.

AN-ZAN

ZARAUZ

ANTZERKIA

Erri onetako antzerki taldeak, «Nor Alkate» antzeztu du, Gabon inguruko bi egunetan. Erriaren erantzuna bikaña izan da, bi egunetan sarrerak bukatzeraino.

Taldean, guzira ondo egin zuten lana, jakiña batzuek nabarmen zuten lenbiziko aldiz antzeztokian azaltzen ziralaa, baña auen akatsak antzezlari zarrak ondo bete zituzten.

Uste degu, guziak indar berriarekin lana egiteko gogoia izango dutela, erriaren aldetik erantzun au ikusita. Poztuko giñake orrela gertatzea, ta berriz udaberri aldera...

Ona emen antzerki saio auen bidez, talde onek eman digun ikasbide bikaña, bildu duten diru guzia, San Jose ikastete berriarentzat ematea. ¡Bejondeizutela, ta zorionak!

JAIOTZAK-EZKONTZAK-ERIoTZAK

Gure erri onetan joan dan urte barruan izan diran jaiotza, azkuntza ta eriotzak:

Jaiotzak 258; eriotzak: 73; azkuntzak: 60.

Joan zaizkigunak zeruan gerta ditzeela. Jaiotza diranak, biarko egunean gizarte jator bat osatu dezatela, ta eeskon-berriak, guk gero izatea nai degun gizartearen oinarri izan ditzeela.

Auxe da Jaunari egiten diogun eskaria.

ZORTZIKOTE'EN TXAPELKETA

Zarautz eta inguruko errietan, zaletasun aundia dago ill onen amalauean Zinema pelota lekuan izango dan, Mondragoiko Kirol-bazkunak eraturako zortzikoteen txapelketako bigarren saiorako. Kide artuko duten zortzikoteak Errenterikoak, Añorgakoak, Hernani ta Zarautz'ko

OLEZKARIA.

Jai-aldi barruan, abestutzen, itzaldiketan eta ipui-ezetan gaztetxoan arteko txapelketan garaila atera ziranerik eskeñitako omenaldia.

Zarautz'en eratu dan jai-aldirik bikañenetakoa degu, antolatzailleren itxaropena: Zinema pelota lekua erriak betetzea, ta ziur gaude ala gertatuko dala.

URRUTI

IGELDO

Orain dala egun batzuek, norbaitek esan zidan Igeldo'ko gaztedia 'lo zegoala. Bai ote! Nik ezin ori sinistu aurtengo udazken ontan ikusi bai-ditugu lanean gogotik beren arteko alkartasun bat sortzeko asmoan.

Orrezaz gañera beste berri pozgarri bat ere badugu. Euskal erriko oitura zarrari jarraituz, abendua'ren 24'an eta Urte-zar egunean erriko enparantzan bildu ziran neska ta mutil: gaztedi osoa. Beste errietan oitua dauka gaur ori ikusten, baiñan Igeldo'n ezi; aurten arte, apaiz jaunarekin ibiltzen ziran umetxoak bakarrik ikusi izandu bai-ditugu. Eta noiz ikusi da Igeldo'ko gaztedia, orrela alkartuta, baserri-baserri, atariz atari, pakezko ta maitasuneko abesti gozoak Igeldoar guztiak alaitzen?

Amon, aiton ta gazteagoak dirunen begi pranko ikusi giñun, izar argitsuen antzera, malko tanto dizdiratsuz apainduak.

Bejon deizuela gazteak! Ez ditezela zuen indarrak ortan gelditu, jarrai dezagun denok lanean, asi degun Urte-berri ontan. ASMOAK aurrera eraman arte.

IGELDOTAR BAT

ERRENDERI

EGUBERRI-JAIAK AMAITU DIRA

«Ereintza»koak eratu-ta, Iru-errege'en etorrerarekin aurrengo jaiak amaitu dira. Gazte-elkarte au gizon porta da aurtengo ontan ere; laguntza geiegi gabe, festa guztiak eura eratu dituztela esan leike. ¡Zorionak!

Eurak eratu zuten Gabon-abesti txapelketa'ko sariak onela banatu ziran:

Lenengo. — «Fatima»ko Andra Mari' taldea.

Bigarren-irugarren. — (Berdin): «Pakezaleak» eta «Langilleak».

Gaztetxoentzat, lenengo sari ta bakarra: «Gaztetxoak» irabazi zuten.

Erakustoki edo eskaparate txapelketa'ren sariak onela banatu ziran:

Lenengo. — Oria Ordularitegia'ri. Bigarrena. — «Iris» Etxe-tresna saltokia'ri.

Irugarrena. — «Alfa» Josteko-maxina saltokia'ri.

IL DIRANAK

Irurogei ta bederatzi urtekin Jaunak bereganatu du, Daniel Antonio Ugartemendia jauna (G. B.). Bere emazte ta seme-alabak atsekabeen lagun gasituzte.

IKASTOLA'REN ONESPENA

Eta ez edozeñek emanda. Larrañaga Kaputxino Gotzai jauna izan zan bedeinkatu zuna.

Ondoren, gure izkuntzaren aldeko itz xamur eta beroak izan zitun gure Gotzai jaun orrek; ogi-irabazte biderako lain gertu bear degula gure izkuntza esan zigun. Bai, zoritxarrez, gorago begiratu gabe, urdallaren bidez bakarrik oldozten degun asko gaude.

Guraso edo aurrerakoengandik dirutza galtzen duen bateri: «Ori dek alproja burugabea, oril gurasoak utzitako diru ta etxe, guztiak jan, ondatu, txautu dizkik», esan oi degu.

Eta noiztik eta nundik datorkigun ez dakigun gure izkuntza bezelako bitxi eder, munduko diru guziengatik truk egin bear ez genduen izkuntza maitea, galdu, txautu ta bastertzen dunari nola deitu bear genioke? Iztegiak ez dago itzik!

Goazen arira. Gotzai jaunaren itzaldi ondoren, aurtxoak antzerkitxo polit bat eskeñi ziguten, Gero, Eguberri-abesti xamurak eta azkenik «Larraburu» baserriko mutiko pizkor dan, Luix Mari Ezeiza'k doai berezi batekin, Fernando Amezketa'tarra'ren ipui xebebre kontu zizkigun. An bildu giñanok naiko par egin genun eta bai mutikoa txalotu ere.

Eta orrela amaitu zan billera: Eliz-gizon, Irakasle, Jakintsu, Karre-radun, Nausi-txiki ta Langilleak bildu giñun billera ederra; kapitalista aundirik ez genun ikusi, abek ez euskerarekin eta ez gurekin ez dute ezer nai.

AÑARBE

ZESTUA

ANTZERKIA

Egoki, oso egoki illan onen 18'an antzeztu zuten «ITO EDO EZKONDU» antzerkia. Gaztedi berria agertu zan, bañan esan dezakegu zalan-tzarik gabe, antzezlari zar trebeak zeudela dirudi antzes-tokia zapaltzen.

Arratzaldean oso ondo atera zuten naiz akats txiki bat edo beste izan, jakiña urduri bait-zeuden, antzerkiko bataioa antzezlari gentxue-nak artu bait-zuten bañan gaueko ekinaldia zoragarri, obeto eziñ atera zaleten. Gertatu oi izan da, antzezlari bat edo beste beren paperean biurri xamar egotea, papera neurira ez datorkiolako edo... bañan emen etzan bertatu orlakorik, denak egon ziran goiko mallan, eziñ obeto. Antzerki onen betebearra parre eragitea zan, ta bai egiteko au ondo baño obeto bete. Antzokitik jendea erten arren, parrez jarraitzen zun. Ujentu, Zurrun, Erramona ta gañontzeko antzezlari'en ateraldiak gogoraturik.

Genderik ez ote zan izango bildur nitzan, bañan antzokiari bai arratzaldean ta bai gauean begiratu bat emen, ta euskaldunak bolaretan txindurriak baño ugariagoak gerala eziñ uka. Eskerrak Eusko-lan taldearen izenean, agertu zeratelako, ta jarrai dezazute euskal kulturari burus jokatzen.

Bañan euzkaldutasuna ez da emen bukatzen. Gure izatea gordetzearen, euskaldun jokera garbi aurrera eraman naiez geren aldetik zerbaite galdu bearra eskatzen ba-digu, galtzen jakin bear da. Ez dira izango noski beti irabaztekoak, ta gauden egunetan gitxiago. Orla ez joka ezik euskaldun kokkorak izango gera.

Irakurleok zer geiago esango dizuet... esango dezue, bakoitzak beren berri dakielafi bañan... zer geiago? Ondo aditu gerala esateko ez-bada. Bakoitzak egin bedi asterketatxo bat, ta oker ba-dijoa, alegiñ bedi zuzentzen bere bidea.

Zueri, antzezlariok, jarraitu zazute langintza ontan, ta ain egoki atera dezuten eskero, zergaitik ez erbestera erten? Bi alderdi on baditu. Batetik zeuek jolastu ta argitu egiten zerate, ta bestetik gure euzkera gaxo oneri, aurrera jarraitu dedin, bultzada txiki bat ematen diotuzte. Merezi duala esango nuke. Zorionik beroenak zuzentzat.

Antzerki tartean ikastolari lagun-tzearen zozketa egin zan ta zozketa ontan atera zan zenbakia izan san 4206.

URTE-BETETZE

Silvestre deunaren egunean urte betetzen du, «Ikas Jolas» taldeko antzezlari sonatua dan, Barrena'tar Xabiñ'ek. ¡Zorionak! Urtero bezela mai inguruan alkartuko da bere adiskideekin saieski jan bai egitera. Onako onekin ia gogoratzen dan, neronek ere ona arkitzen baitdet, ta ez dit kalterik egiten.

URTE BERRI

Urte bat geiago bota degu, geren sorbalda gañera Obeagoa izango ote

degu? Zenbait bider esanak ote gera» urte-berri biziera berri» bañan gure biziera...

ZERUKO ARGIA'ren irakurleok 1967'garren urtea zoriontuz ta alaitasunez bete izan dezazutela opa dizue biotz biotzez.

EUSKO

BERGARA

URTE BERRI

Pakea ta Ona opa dizkizuen mundu zabaleko «ZERUKO ARGIA»-ren irakurle guziori, biotz biotzez.

«ZERUKO ARGIA»

«Urte berri onen barrenetik gure nera «ZERUKO ARGIA»-ko irakurle bakoitzak beste bat billatu bagenez, urtearen azkenean orain geranok eta beste onenbeste izango giñake».

Begiratu batean «Pillokeri» utse dirudien esakun auxe gogoan artuta jokatu bear degu; bakar asko izanik, bakarrak ekarri lezaken ba, karra ez bait-da gutxi.

J'VENTUDES

PARROQUIALES

Izen onen azpian batu diran gazteok ez dira ba oraindik e kar-billatu zaharrak baña lan ederririk asko burutu dute erriaren kultura ta bear-bearrekoa degun erri-barnen bizitza xuxpertz ta zabalduaz.

«ERNAI»KOAK

Auek ere ez daude ba atzera begira. Abendua'ren 29'an eman zuten oraindaiñoko azken teatro-erakutsia, Antzuola'ko auzo-errian «ITO EDO EZKONDU» jarrioz Bi emanaldi, bietan aretoa bete-bete. Ni eltzerako sarrera-txartel guztiak sa'duta zeuden, baña billatu nuen neure neurri-neurrira eginda bezelako «txulotxo» bat eta andiek ikusi nituen «ERNAI» koen bi emanaldiok, ederki gero ikusi ere. (Ai... Antzuola'n bai al da inor «tortikuli» euskeraz nola esaten dan da kleneik?)

Lendabiziko saioan otz-antza bitu nituen teatroilleok, asieran beintzat, baña bigarrenan oso trebe aritu ziran, bakoitzak bere egin. kizuna bero-bero ta bete-betean artu ta buruturik. Antza dagonez, benengo saio osteko txalo ta Ongi Etorri beroak xuxpertz egin zituen eta, esan bezela, oso gogotsu ta egoki aritu ziran. Zorionak.

Antzuola bertako antzerki-zaleok ere Erregetan «RAMUNTZO» antzerki-gaia emteketan daude. Idazki au agertzerako buruturik izango dute euren antzerkizuna, eta gazte oriek ezagututa ez da zalan-tzan jartzekoa ere garaitza bikañ bat iritxiko dutela.

BASO TA BASABIDEAK

Ez da ba au ere funtsik (ganorerik) gabeko gaia, baña alaxe ta ere bi'durrez bezelaxe dakart onera; izan ere norparen eta lagun gutxi batzuren idea ta sentipenik ez bait-diteke agiri-aundiran jarri; eta gu, mendizaleok, ez bait-gera gutxi batzuek baiño, eta ni bezela, gure mendia apalen edertea sun apalenez maitemindurik bizi geranok («Mont Blanc» baiño «Iru Erreketa» maiteago) gutxietan ere gutxi. Eta orra nere naigabea; ara («Mont Blanc»-era) banoake noiz-naiz, orretara jarri ezkerro beintzat, baiña «Iru Erreketa» ta antzerki-zokoune apa' zoragarrietara ez deonezkero sekula santa berri joaterik izango, ez orretara jarrita ta ez orretara ez jarrita... Baiña lo-

(8'garren orrialdean jarraitzen du)

Zeruko Argia

Zuzendaria:
JOSE IGNAZIO GABILON-DO PUJOL

Naparroko-Kantuari ta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua.

(Carlos III, 22. Pamplona)
DONOSTIA'N

Oquendo, 22; tel. 26666

ARPIDE-SARIA:

Urtekoa ... 150 pta.
Erbestean ... 225 pta.
Aidez artu nai bada, galdetu.

Izkuntza guziak gobernuak babestu bear ditu

Izkuntzak, gizonaren aberastasunak dira. Erri bakoitzak, bere izkera du bere animaren sorkaririk miragarrienetakoa. Gizaldien joan-etorri onetan, errialde bakoitzak gorde duan bere izkuntza giza-arnasaren erakutsirik goienetakoa da. Abereak ez dute izkuntzarik. Gure buruko argiak ematen digu, gure barneko burutapenak izkuntzaren bidez lagunei agertzeko bidea. Ori degu alkarren artean zubirik arrigarriena bata besteari bere pentsamentuak trukatzeko.

Onelako ondasunik ezin dezake gizonak baztatu. Beraz, izkuntza guziak dute bere barnean, erri baten arnasa mamitua. Gure espirituaren altxor au, beraz, beste ondasun guziak bezela, Gobernuak maitearen-maitez gorde ta landu bear luke. Zoritxarrez, giza-artearen ain ugaria dan norberekeriak, errialde bakoitzean, izkuntza bat bakarria artu izan du bere babesean, eta beste izkuntzak baztarrean utzi dituzte.

Bidegabekeri au zuzendu dute erri aurreratuenetan, baiña beste erri askotan, eta aien artean gurean, oraindik orrela daude gauzak. Guziok ordaintzen ditugu gure eskolak; Euskalerritik, Kataluña'tik eta abar, diru asko dijoa Madrid aldera; baiña gero diru ori, gaztelaniazko izkuntzaren alde, erabiltzen da. Emen ez du Gobernuak bere eskolarik euskeraz, ez katalanez, ez gallegoz eta abar.

—oOo—

Eskatzen degun au, ez da beste munduko gauza. Emendik kanpora, Ingalaterra'n esate baterako, Gales'ko ta Eskozia'ko izkuntzak Gobernuko eskoletan ikasten eta lantzen dira errialde aietan. Gelegia izango al-da guk katoliko errietan berdin jokatzeko?

Españia'peko errialdeetan, izkuntza bat baiña geiago itzegiten dirana, begien aurrean degu. Aien artean gure euskera, beste guziak baiña askoz zaarragoa da lur onetan. Beraz, inor artzekoan, euskera artu bear zutekean erriko izkuntza maiteena bezela. Beste izkuntza guziak kanpotik (Italia'tik), sartuak baitira gure artean. Gaztelania, katalana, gallegoa ta abar, latin-semeak dira guziak, eta latin izkera Italia'tik, Erroma inguruko lurralde txiki batetik zabaldu zan Europa'ko Sarkaldean.

Baiña gu, ez gura gurekoak; eztegu nai gure izkera Euskalerritik kanpora nagusitzerik. Naikoa degu Euskalerrri barruan gure izkera au eskoletan eta Irakaskintza maila guzietan aintzat artzea.

Euskerak, gainera, eztegu bere alde emen zaarrena izatea bakarrik. Orrez gainera, Europa alde onetan bere denborako bakarria, latina baiña lenagokoa gelditu zaigu. Au dute, beraz, jakintsuak antzinatea argitzeko bide bakarria izkuntzarien saillean.

Onak ematen diu gure izkerari, bere baliorik aundiena. Onelako ondasun baliotsua nola baztatu ditek Euskalerrriko eskoletan? Inola ere ez, erria jakintza bidetan pixka bat esnatua ba-da. Erri baten jakintza-maila neurtzeko, au degu agiri bat: erri artan alde batean eta bestean itzegiten diran izkuntza guziak Gobernuak zaituak eta landuak al-ditu? Orduan erri ura aurrerapen bidetan sartua da.

Errialde artan Gobernuak izkuntza bakarria aintzakotzat artu ta besteak zokoratuz al-dauzka?... Orduan, errialde ura oraindik jakintza bidetan sartu gabe arkitzen da.

Zuzenbide aldetik ere, ala bear du. Guziok berdin ordaintzen ditugu zerga edo kontribuzioak. Beraz, guzion izkerak eskoletan beren begirapena izan bear dute. Zoritxarrez, ezta ala gertatzen gure artean. Eta burugabekeri au, gizaldi luzetan onela ezagutu degulako, zenbaiten buruetan lotsagabekeri bat bezela artzen da, guk gure euskeraren alde eskabideren bat egitea.

—oOo—

Auzi au ain garbia dalako, Euskaltzaindia'k egin berri duan eskea, oso egokitzat artzen degu ZERUKO ARGIA'koak ere. Ta eske ori oso samurra izan da, ala ere. Ezpaidu euskera nai ta nai ez ikasteko gaia bezela jartzeko eskatzen; baizik bakoitzaren borondatez nai duanak ikasteko aukera sortu deigutela eskatzen du bakarrik. Eskabide xotillagorik ezin ditek egin, irakas-lege aldetik, pedagogia aldetik ain eroso ta buruzkoa dan gai ontan.

Orregatik, izkuntzariaren artean, Gaztelani aldeko jakintsuak ere, aurrenak izan dira gure euskeraren aldeko eginbear au eskatu dutenak. Besterik ez aitzateko, oso zabalduak dira gure artean Menendez Pidal'ek eta euskeraren alde egin dituzten agerpenak. Lotsagarria litzake auzi ontan euskaldunok ixillik gelditzea. Babestu dezagun, ba, guziok Euskaltzaindiaren eske au, eginbear orren alde. ZERUKO ARGIA'k bete-betean ontzat ematen du eske ori.

ESKUTITZAK

CARDENAL AGURGARRI BATI

Berorrek Gabon-eguneko itzaldian berri esandako itzak, ez bide dira ondo erori.

Nik baiña berorrek obe dakionez, Metz'ko apezpiku ariturik gelditu da berorrek esan duana jakitean, alegia, Vietnam'go gerlaren atera-bide bakarria ameriketarren garaipena dala.

Au dala-ta, beste Europa'ko apezpiku batzuek, naiz ta berorren izena aipaturik gabe, gai ontaz Elizaren egiazko pentsaera gogoratu nai izan dute.

Egunkari katoliko askok, beren naigabea azaldu dute, zorigaitzeko itz oiengatik.

"Osservatore Romano'n" zuzendaria dan Manzini jaunak, idatzi du-ingurumari asko erabilliz, au ere egia da—gerlaren goraberataz mintzatzeko ta arengak botatzeko, Gabon-eguna aldirik ez-egokiena zala.

Berorren errian bertan, "New York Times" berak, eztegu begi onez ikusi, Elizako agintari batek, Paulo VI'n irakaspen argitsuetatik urrutiko egoera bat artzea.

Guzti au soberaz daki berorrek.

Barkatu, baiñan, Kristau utsa, Kristau batere eliz-mailarik gabeko naizen aldetik, ezer esan naiko nuke nik ere ontaz (ZERUKO ARGIA'k New York Times'ekin alderatzerik eztegu jakin, ba dakit, baiñan bakoitzak bere jokoa, naiz andia naiz txikia, egin bear du mundu ontan).

Izan ere, oraindik orain txunditurik gelditu naiz, beste berri bat irakurtzean. Dirudienaz, Manila'ko San Cristobal'en elizan elizkizun batean, berorrek esan du Jaungoikoari komunisten kontzientziarentzako argia eskatzen diola. Bai "beren" kontzientziengana goiko argia etorri dedilla, eta len-bai-len pakea eskatu dezatela.

Komunistentzat argia eskatzea, ondo dago, noski, argia, guztientzat gauza ona dalako, baiñan ameriketarren kontzientziak nun uzten dizkit, berorrek, otoitz ortan?

Baliteke angok gobernua goiko argia artzeko "hilo directo" bat zeruakin izatea. Nik eztaikit, gaurko egunean ainbeste gauza miragarria ikusten da-ta!

Baiñan nundik ateratzen dute katoliko ameriketarrrak ziurtasun ori? Nola dakite Jaungoikoa berekin dalgola eta etsaiek erru guztia dutela?

Egia esanaz, au gaurko prolema ezta bakarrik, Elizako gizon geienak, gerla guztietan eta aro guztietan, gauza berdiña egin dutelako. Beti beren errien arma-dekien izan dira. Au "naturala" da, oso, ez ordea "sobrenaturala".

Urte gutxi dala "Zibilizazio kristauaren defentsaz" asko mintzazen zan. Eta geiegi daki berorrek Hitler zala ordu artan zibilizazioaren zainarik nagusiarena.

Bera zan, gende askoren iritziz, liberalismo, marxismo ta gaurko lizunkeri guztien kontrako zigorra ta defengillerik andiena.

Orduan ere, asieran beintzat, Alemani guztien apezpikuek, orixe esaten zuten. "Komunismo aurkako gudatean, Hitler da kristautasunaren salbazioa bakarra. Zuek ere, kristau zeratenez gogorra egin, Alemani'ren garaipena lortzeko". Eta apezpiku geienak izan ziran luzaro Hitler'en serbitzari zintzoak.

Eta gero, zer gertatu zan? Ez oroitzea, obe.

Orain, batzar-nagusiaren ondoan, ez genituke berriro apezpikoak ikusi nai, "gure gudarien alde" ekiten, baizikan "gizon guztien alde, zorigaitzoko jende guztien alde", Elizak berak erakutsi digun bezela.

Barkatu, jaun agurgarri ori. Uste det berorren errian euskaldunaren bat izango dala gutun au ingelesaz biurtzeko.

CARLOS SANTAMARIA

Euskal kultura... ta erderaz?

Frantzisko Xabier KINTANA

Izenik eztut eman nahi, inor min eztakiden. Hasarredurarik eztut gura, mintzea, kezkatzea ordea, bai.

Pentsa beza norberak ia daroan lana ongarria zaikoan Herriari edo bestetara ezteus eta kaltegarria ez ote zaiken.

Kultura-batzorde ugari dagoz Euskal Herrian. Zientzi-billakunde ta aztartze bikainak egiten hari zaizkigunak.

Bertoko haitzulo eta kobetan antzinateko asaba zaharren hezur eta hatzak topetan sailatzen dira, geure Harri Aroa nolakoa zan argitu nahiz.

Beste batzuek herriko ohitura, lege eta ekandu zahar, benegarri ta jakingarrietan jarri dute beren helburua. Asko dakite beroneitzaz ta idatzi ere bai.

Badira ere hizkuntzalari famatuak, Euskeraren erro, susterrai, iturburu eta kideetasunetan sakonki murgildurik dagozkigunak.

Erlijio-kontuan orobat, ez dira gixi ikasketa funtsezkoek daragoienak.

Ta honetara Jakintzaren arlo guztietatik nenbilke, berauek aipatuz.

Ederki, politto, bikainkiro, guztiz ondo dago guzti hau.

Baiña... ta hemen, baiña hon-tan datza iltzea, guztioak Euskeraz sobera ongi jakin arren, ERDERAZ idazten dizkigute beren anak. Euskal kultura egin nahi dute inoren hizketaz.

Hori ta horiek gaitzetsi beharrez gagoz!!!

Ingelesak, frantsesak eta doit-tarrek liburu lodi ta mardul asko idatzi dituzte Euskal Herria zaila: beroneingatik baiña, eztugu sekula gure txaloa ailtxatu Euskal-kultura ematen zigutela esanaz.

Arrotz zaizkigu, atzerritarak, ta egin dutena beren Herrien kultura onerako dalakoan gagoz, ez geurerako. Dirudianez espainiera etzailgu beste edozein berbeta besteko erdera. (?)

Zer arrazoi ta eztakuru jar dezaigute erderaz idazten duten euskaldunek? Zerbait bai, agizkorik bat ere ez, ostera.

Egun batean, ta laister helduko al zaiku!, kultura-liburu denak Euskeratu egin beharko ditugu, herri-ikastola-ikastetxeetan Jakintza mail guztiak Euskeraren bidez zabartzeko. Sheakespeare obrak, Molierenak, Homerok, Dantenak eta Dostoievskirenak Euskerarak emanak beharko ditugalak. Lan ikaragarria gero!

Baiña hala ere premieskoa ta ezin beharrezkoagoa nortasuna gorde nahi nahi badugu.

Begira dezagun orain:

Erdal liburuekin batera, hauxe lotsagarria!, euskaldunek egindako Jakintza eta Zientzi-obrak ere itzuli ta Euskeratu beharra ukanen du, gure etxeko kondaira eta nortasuna euskeraz ezagutu nahi baditugu.

Zertan bereiz daitezke Euskal Herrian ditugun jakitunak Salamancan edo Madrillen dagozanetik? Ezertxotan ere ez.

Ez niri aipa kultura zabaltu behar dalako hitzik! Erdera, gure herritar askok, zoritxarrez. Euskerarik eztaite-ta, herritar izpiritua jasoteko besterik ezta erabili behar. Apologetika ta aldeko lana egiteko, ez zapa'tzailleen kultura aberasteko.

Munduari zor diogu geure kultura ta berari, mundu guztia, eskeini ta emen behar, baiña mundu horrek hiltzen uzten bagaitu ta euskalduntzat eta Euskeraz hartzen ezpagaitu ez duke eskubiderik eukiko gure kulturaren berri jakiteko.

Eusker ta Herria lehenbizi; gero etorriko dira itzulpenak eta beste hizkuntzekiko kontzezioak.

Ta ia konturatzen diran euskaldun erda'tzale horiek erdal herriak baiña premiña handiago duela Euskal Herria.

Langillea, kultura - bidean

Gaurko gizonak kultura bidean aurreratu nai badu, bere inguruko gizonekin artu-emanu eukitzea, etzailo aski; bere ondoko mundutxo ori txikitxoa da. Beraz nora-ara jo bearren aurkitzen da. Gaurko egunkarietatik ez du ezer garbi ateratzen. Bere jakintza ta kultura sakontzekotan, liburutaria joatea bearrezko zaila. Baiña kokka orain datorkigu: Larogaita lau peztakin familia zaintzea ezinezkoa bazaio, gure langilleak nondik eta zerekin liburuak erosiko? Ta beti orrela jarraitu bear al dugu?

Gaur egunean, fabrika barruan lanbide egokiaz eta makina modernuz inguratzea aski danik, ez uste. Orre'a langilleari lana atsegiñagoa itzuliko zaila, baiña, orregatik ez du kultura bidean aurrerapen aundirik nabaituko.

Egunetik egunera fabrikako nagusien egin-bearrak zabaltzen ari dira. Orain arte lan-kondizio oiek lortzeko alegindu badira, ia, or gelditzerik ez dago. Beraz: iaurren! Noraño? Gaurko bizi moduak eskatzen duan kutura mailarraño. Maila ori non? Oraingo langillearengandik urrutit, usten dut. Egin nai duanarentzat, lana faltik ez dago.

Gizonak doai batzuek dauzka ta esku-bide batzuek doai oiek landutzeko. Gaurko, langilleak bere doai oiek bear bezela ez ditut landutzen. Lenen bere familiari begiratu bear dio ta bere doai oieri gero. Bere sariarekin kanpoko gauzak lortutzeko iari baldin-badabil, nolaz barruko doai oiek landutzea joko? Ezin. Ala ere gauz ori lortutzea bear bearrezkoa da. Gure langilleari norbaitek lagundu bear. Laguntza ori fabrikako agintariengandik etorri ditek, langille guztiak pami bat osatzen dutenez. Agintari oiek langilleak bezin estu dagozenik, ez dut uste, areago Euskal-Erriko fabrikari agintariak. Auek nor balira langilleetaz geiago preokupatuko lirake. Gaurko fabrika baten etorrera ta aurrerapena, asko-asko beintzat, bere langilleen kultura mailan dago. Gaurko bizi-moduak eskatzen duan kultura mallara irixtea, langilleak zerkin ez duanez, agintarien eskuetan dago. Zailtasun apur bat auen aldetik naikoa litzake. Diru zailtasuna, kultura zailtasunaz aldatuko ba'ute eta... beste artu-eman bat euran artean piztuko litzake.

Kultura bide orretan agintariak langilleari no'a lagundu dezaioke? Era askotara, baiña nik bat bakarria aipatuko dut: Fabrika bakoitzean liburutegi bat. Zer kostako litzake? Ortarako langilleen aldetik erresponzabilitate pixka bat bear dala? Bai noski. Langillea bere askatasun osoaz erresponzabilitate agertzen noizpait asi bear da. Nere ustez liburutegi auek lortutzea bear-bearrezkoa da. Gure Euskerarentzako bul-tzarri litzake, euskal liburuak langilleen artean zabaltzean. Euskaldun guztiok euskeraz irakurtze noiz iritzi? Langilleak, gaurko bizi-moduak eskatzen dion kultura maila, noiz lortuko? Gorputza zaintzeko eguneroko gari-ogia, naiz arto ogia, langilleari bear-bearrezkoa batzailo, baita ere barrungo doai oiek aseko dituen ogia.

Noski, liburuak irakurtzeko ere denbora bear da. Eguneroko lanean "ordu-extrak" sartzen ari dan langilleari, egun barruan irakurtzeko une bat artu dezan nola eskatu?

Au beste problema bat da, baiña garrantzi aundikoa ta lenbait-len erabaki bear litzakeana.

Jon Josu ARGIAÑARENA

Aita Santuaren Eguberri itzo

Erroma'tik mundu zabalera, zabaldu berri da Eguberri jailetako Paulo VI'garrenaren Pake-Mezua. Itz sakona, itz gitarra Aita Santuak bere lekutik eskeini diguna.

Eta nork obeto eskein dezaioke mundu nastu ta minberatu oni argi bidea ta pake-bizitza? Pakea lurrean, baiña aurretik pakea Jainkoarekin. Eta alde ontatik erasotzen dio Aita Santuak bere esanari.

Izan ere, begiratu baterako, mundu onetan Jainkoa atzeraka dioa gizonen artean. Fedek Jainkorik gabeko aide ontan arnasarik ez du. Gizona jainko-txiki eginik, gure arrazola fedearen gainetik jarririk, ba-dirudi gizarte arro ta puztu onek ez duala goiko lagun-tzarik bear.

Baiña giro ortan pakea arkitu bearrean, gizonak larri-miña besterik ez du eskuratzen. Larri-miña munduko burruka etengabe ontan; larrimiña geroko betikotasun illunaren aurrean. Orregatik, Aita Santuaren Gabonetako itzaldia, Erlijio-dei bat bezela artu ditek, ta ongi dago orrela. Baiña ez da ori bakarrik. Dei orretan ematen za'gun erakutsia gizarteak eta gizon bakoltzak bear-bearreko duan itera bakarra da.

Gauden, ba, Gabon-Mezu orrekin, gaurko munduak bear duan senda-ala onartzen. Eliz-Batza Na-usiko girotan sortu da. Erroma'tik zabaldu zan Batzar-giroaren ondorengo garai onetan.

Orregatik gaurko gertaerak eta zuzendu bearrak begien aurrean ditu Paulo VI'ak, itz oiek eskeini dizigunear: "Pakea lurrean" iristeko aurretik "Aintza goietan Jaun-oikoari" kantatu zuten al-guak.

Pakea eskatzen du Aita Santuak; Agustin Donearen erakutsietako pakea. Zuzenbidea oinarri duan pakea. Ta zuzenbide orren eustaille dan Jainkoaren izena, utzi ezlietako da gizonaren dintasuna ta mailla gorde nai ba-da.

Ala gertatzen da Gizarte-Auzi barruan ere. "Pacem in terris"ko bidetan eramaten ba-degu gizarte auzia pakea ez da ames-utsa, egi bihurtutako egoera baizik. Gizonok, izan ere, beti degu "pakea" aotan; baiña benetako pakea ekartzeko bear diran tartekoak ez ditugu goroz onartzen. Ta ala gabi-tza Vietnam aldean eriotza zabaltzen. Orregatik Paulo VI'ak alde bietako jendea dei egiten dio, pakea sor dezaten gogo onez. Gure borrodatea jarri dezagun aurrena; osteuntzekoa, Eguberri-Mirari haket iritziko du.

GORROTOA ALA MAITASUNA

Gizona ez dago gorroto izateko egiña, maltatzeko baizik. Alare, ongi ikusten degu munduan gorrotoa dala gaur nagusi.

Gizona ez dago zatiturik bizitzeko egiña; au gorrotoaren egiña litzake. Ez! gizona batasunean bizitzeko egiña da, eta batasun au maitasunaren egiña da. Izan ere, gorrotoak zatitu eta desegin besterik ez du egiten; maitasunak ordea batasunara darama. Ikus, beste'a, ezkongaiak nola elkartzen diran; begira ezkon-berriak nola elkartzen diran. Eskuak, begiak, aurpegiak, animak elkartu eta batu dituzte.

Esandakoa garbi dago. Artu dezagun gizon bat, bere bakardadean. Gizon onek bere burua maitatu du; ezin du bere burua gorrotatu. Au absurdo bat litzake. Baita ere esango nuke, bere burua iltzen dunak, bere burua maitatu du'ako egiten dula ori; bere buruari lotsakizun bat kentzeagatik, edo bere bizitzatik mifi bizi bat alden-tzearren. Gizon onen maitasuna ez dala egokia? Noski!, baiñan maitasuna da. Maitasunak lortzen du gizonengan bere batasuna, gizon-batasuna.

Edo ta artu dezagun famili bat. Maitatzen al dira senar-emazteak? maitatzen a' dira guraso-seme-alabak? Or daukagu famili baten batasuna, maitasunak egiña. Famili bat osatzen dutenak ezin dute elkar gorrotatu: orrelakorik gertatuko balitz, egun artan famili desegia legoke. Gorrotoa sakabatatzeak indarra baita.

Bi eredu edo ejemplu jarri ditut. Berdin esan bear genduke nere erriko-korrez, gure Euskalerriaz mundu guziaz.

Gizona, ta familia, ta erriak elkar maitasunean bizitzeko egiñak dira; ez gorroto desegile batean. Orregatik ez det gerrarik maite,

ez det Vietnam'go gerra maite, ez det Euskal-gerrarik maite. Gorrotoa gorroto det, maitasuna maite detan bezela. Orregatik bada, ez gerrarik, ez gorrotoak, maitasuna baizik.

Zergatik oraindik? Denak gizonak galarako. Gizonak ezberdina, noski, baiñan gizonak, eta gizonak beze'a maitasunerako egiñak. Gizon arteko ezberdintasunak onak dira, gure artean indar-eraginkor edo dinamika bat jartzeko baiñan ez gizona gizonagandik bakantze-ko, batasun sendo eta egizkoago lortzeko baizik.

Baiñan... eta ara emen nigan sarturik daramadan arantza, gero eta geiago nere barnean sakondurik. Nigan gorrotoa sentitzen det. Maitatzeko egiña dagon onek, nai dun onek, gorrotoa sentitzen du! Egia da! Maite det nere burua; ez det nere burua zubitik bera bota nai, bizitzea baizik. Maite det nere Erria; ez det beragandik alde-egin nai, ez det bere eriotzik ikusi nai, bizitzea baizik. Maite det...

Baiñan ez ditut maite nere erri-tar asko ta asko Err' aurka jokatzeko dutelako, arolagabe bizi ditalako, Erriko kezak uxatu dituztelako... Ez ditut maite gure erri-tarrak, beste batzuekin elkarturik, gure Erria zapa'tzen ari ditalako, gure Erriaren berrero ta iltzaille ditalako. Ezin nik nere berreroak maite izan.

Maite nauna maite det. Gorroto didana ezin maite; gorroto didanari gorroto diot.

Ba dakit Kristo'k ortaz itzezin dula. Gure etsalai ere maitatzeko eta alien alde oitotz egiteko. Bestela, maitatzen gaituztenak bakarrik maitatzen ba ditugu, ez degula jentillak baño geiago egiten. Lotsa det itz auek entzun-da. Baiñan ezin maite.

BARAU TA BIJILIETAKO LEGE BERRIAK

Españia'pean dauden lurretan, Ohispoen Izketaldietan erabaki dan bezela auek izango dira:

ARAGIA UZTEKO EGUNAK, (Bijiliak): Jai eguna egokitu ezik, Gar'zuma'ko ostiral guziak.

BARAU TA ARAGI UZTEKO EGUNAK: Austerre eguna ta Ostiral Santu eguna.

ARAGI UZTEKO EGUNAK, guziekiko lege jarriak mundu guzian: Beste urte barruko ostiral guziak, jai egunean ez datozenear.

Aurten Errege eguna ostiralean gertatu zalako, egun orretan etzan bijilirik gorde izan bear.

Garizumatik kanpoko ostiral aue tako Bijili, trukatu ditek beste egintza on auekin:

Debozlozko lanen bat egiaz bijili orde. (Meza entzunez. Errosarioa otoituz, eta abar). Gorpuzteko ildura edo mortifikazioen bat eskeini; nai karidadeko lan bat egiñaz.

GARBAI-ESKUPEKOA EDO PENTENTZI-LIMOSNA

Gure utsegiteen barkabide beze-la egin ditek limosna au edozein beartsuri zuzenean eman dakioke. Eman dezalok-zu ere, beartsuei laguntzeko dauden Elkartek edo Soziedaderen bati. Gotzai jaunak naiago dute eskupeko auek CARITAS Elkarteari ematea, Eliz Barruti bakoitzean bertako Ohispo jaunak erabakiko duan eran.

Diru-Laguntza ori astero eman ditek ostiral bakoitzeko; edo ta denbora luzeagorako bein diru geiago emanaz, bakoitzaren kontzientziari derizkion neurrian. Ez du Elizak erabakitzen, beraz, zenbat eman bear dan. Ori bakoitzaren kristau kontzientziari bere esku uzten zala erabakitzen.

Diru ori E'izak dituan premi ta lagundu bearrak ikusita gero erabaki bedi. Gaixo-Etze, Ikastola, Mixioak, gizarte ekintzak eta beste lagundu bearreko ekintzak kontuan artuko dira ortarako.

ARAGI UZTEKO legeak amalau urte bete dituzten guztiak beartzen ditu.

BARAU legeak, 21 urte betetzen dill ugunetik berrogei ta emeretzi urte bete arte beartzen gaitu.

Lengo Bulda barkapenak gai ontan bukatu dira. Beraz, guziok lege orren azpian gaude Españia'pean ere.

* * *

A'are, gaur zerbait irakurri det Kristo'z. Berak ere...! Kristo sartu da bein Jerusalem'go elizan, eta ango saltzailleak ikusi ditu. Lapur aiek, noski, orduko Judu-erriaren zapaltzailleak ziran nolabait. Aiek esplotatzen zuten erria, aiek ari ziran erriaren espiritualitatea ga-duarazten.

Eta Kristo, beti paketsua azaltzen zana, sutu egin da.

Eta Kristo'k maitale ta maitekor zanak, zigor bat egin du.

Eta Kristo, ifioiz gizon bat ikutu ez duna, asi da jo ta ke zigorra astinduz, eta itz gogorrek esaten.

Ene!, Kristo'k berak ere... Eta Kristo maitasuna da, Kristo beti maitale da.

* * *

Ez dakit oso zuzen ote nabillen, baiñan ara emen nere erabakia. Nik ere maite ditut gizon guztiak, lagunak edo zapaltzailleak izan.

Erri-aldekoak edo Erri-aurkakoak izan. Baiñan, Kristo'ren antzera zigor bat erabiliko det, noizean bein beintzat, eskuetan; baita ere ezpata bat minga'nean, eta astinduko ditut gizonak, nere Erriaren aurka jartzen diranean, bide okerratik zuzentzeko, eta nere Erriari bere izatea, bere jatortasuna emateko. Itzu'i bear zaio Erriari arrapatu zalona!

Ez naiz geiago lotsatuko. Maitasunak gorrotoa menperatuko du nigan, nere Erriari eta mundu guzian.

Baiñan maitasun ori egizkoa bearko du izan; au da, zuzentasuneko maitasuna. Beste edozein maitasun mota ifiozokeri bat besterik ez bai-litzake. Eta egizko maitasun orrek, zuzentasunezko maitasun orrek, egingo du Erriaren batasuna, mundu guziaren batasuna.

E. ONANDIA

EPISTOLA

San Paulo Apostoluak Erromatarrai egindako Epistolatik zatia (Rom 12, 6-16).

Anayok:

Mesedez emandako doayak dauzkagu guztiok, bakoitzak bere graziaren erara: batek igerletza badu, sinismenaren neurritz erabili dezala; bestea serbitzari bada, serbitzeko; bestea jakintsu, erakusteko; bestea kontseju-emalle, burubideak emateko.

Ematen duan, eman dezala jatortasunez; karguduna izan dedilla arretatsu; orrukiduna, alai.

Maitasuna, maltzurkeri gabea.

Okerrari, gorroto; onari eutsi; senide-antzera alkar maite; goi-mallak alkarri opa; laguntzeko, ez-nagi; gogoia irakiten; Jaunari serbitzu egiten; itxaropenean pozik; ez-bearrean, eraman aundiko; otoitzean leyatsu; kristauen bearretan laguntzalle; arrotzai ostaru-eman-zale. Bedeinka-itazute zuen etsayak; bedeinkatu, eta ez mardikatu. Poztu, pozez daudenekin; negar-egin, negarrez daudenekin.

Izan zaitezte alkarrentzat iritzi-berdineko; ez izan aundi-nai, apalen adiskide baizik.

EBANJELIOA

Berri Onaren zatia San Juan'en Liburutik (Jo. 2, 1-11).

Eztayak ziran Galilea'ko Kana'n, eta Jesus'en Ama antxe gertatu zan.

Jesus ere eztayetara deltu zuten bere ikasleekin.

Ardoa aitu zan, eta onela esan zion Amak Jesus'i:

—Ardorik ez daukate.

Eta Jesus'ek erantzun:

—Emakume: Eta zer neri eta zuri? nere ordua ez da oraindik etorri.

Orduan Amak morroyei:

—Egizute Berak esaten dizuten guztia.

Arrizko sei ontzi zeuden antxe, judutarren oituraz eskuak garbitzeko ipiniak —ontzi bakoitza, bi edo iru suil betekoa—. Jesus'ek onela esan zien:

—Bete-itazute ontziak urez.

Eta ayek leporaño bete.

Jesus'ek berriro:

—Atera orain, eta eraman mai-zayari.

Eta ayek eraman zioten.

Eta mai-zayak, ur ardo-biurtua txastatu zuan bezin laister —ez bait-zekian nundikakoa zan, morroyak jakin arren— senar ezkon-berriari dei-eginda, onela erasotzen dio:

—Ardo ona, guztiok asieran ateratzen dute; eta edanda daudenearan, orduan txarra. Zuk, berriro, ardo ona oraintxe gorte dezu.

Auxe izan zan, Jesus'ek egindako mirarietan lenengoa; Galilea'ko Kana'n; eta ola azaldu zuan bere aintza; eta, sinistu zuten Beragan bere ikasleak.

BONBOITEGIA
BEZUZAK

Lor

IGANDE TA JAIEGUNETAN IRIKIA

DONOSTIA

Hnos. Iturrino, 22

Urrutizkifia: 1 94 15

Baserriaren alde
EUSKAL IRRATSAIOAK

**Caja de Ahorros
Municipal de San Sebastián**

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torrelavega'ko Perira Joan
etorriak

HERRIAK ETA GIZONAK

nazio-arteko-unea

KOLABORAZIOAK

iltzaillearen iltzaillea

Ori da benepeln esate ofizialak diotena orain il berria den Jack Ruby'ren gain. Beste zerbaitezaz mintzatzeko asmoa nuan aste ontan, Congo'ko arazoetaz, baiñan lehengo egunean bederatzi ta erdietan taberna batean nintzan telebistak eguneko berri eman zuanean. Bereala ta bernan zan mar-mar eta zalaparta baretu ta ixildu zan. Onek pentsatu erazi dit Kennedy'ren mythoan.

Izan ere mundu guztian Kennedy mytho batean biurtu dela ez dago ukatzerik ez dago. John Kennedy bera ta bere iltzulean Kenneditarrak gaur. Eriotzaren inguruan berebiziko misterioa sortu da ta misterio onek asko lagundu du mythoa auditzen ta zabaltzen. Bestealdetik berriz bere nortasunaren balio osoa ez duanaren bizia erdibidean gelditzeak, jendearen errukia ta kupida sortarazten du. One-lako asko Kennedy'ren mythoan.

Baiñan mytho au, Kennedy'rena ta Kenneditarra, neurri aundi batean desegin ta lapurtu egin behar dela iruditzen zait. Are geiago zenbait politikariren ametsetan eta itzetan «Kennedy'ren estiloa» dabilako.

Era ta aize berriak ekarri zituen Kennedy'k Estatu Batuetara. Eissenhower'ren paternalismoaren ondorenean Kennedy'ren gazte itxurak, eta neurri aundi batean, gazte ereralidadeak milla itxaropen sortuarazi zituen. Pentsalariak eta intelektualak ekarri zituen bere ingurura. Asmo, itxura ta uste oiekin milla itxaropen izan zitezkie «new deal» au da, «muga berri» ori errealidade bihurtuko zela. Gaiñera agintean egon zen iru urteen barruan nahikoa eboluzionatu zuen gero ta postura ta joera jatorragoetara.

Baiñan ezin ditzazkegu ahaztu Kennedy'zanaren mugak ta kontradizioak. Kennedy zanaren arpegi alai ta ona, Kennedysmoaren indarra ta etorkizuna Estatu Batuetako gizartearen gertatzen ari ziran aldaketein enfrontatzea izanduen. Bere arpegi illuna, bere muga, bere kontradizioa gizar-te onen gaitzak sortuarazten dituen xixtema beinere kus-tioan ez jartzea. Ortik dario «Kennedy'ren estiloa» ekarri lezaken arriskua ta gaitza.

Lehen esan bezela badira politikariak Kennedy'ren itxurak artu nahi dituztenak. Politikari oiek ilusioaren truke errealidade ta egite ustelak saldu nahi dituzte. Behar bada Kennedysmoaren alderik txarrena ortan legoke itxura utsean gelditzea. Ezkertiatasun jartziak soñean arturik eskuindar berrien politika egitea. Ta au uste ditekien baiñan ezagunagoa, zabalagoa da politikoen munduan.

Eta eskertiena izatea itxuraz gaiñera beste zerbit dela uste dutelako, elegantzia ez dala nahikoa ondo gobernatze-ko lehen esan bezela Kennedysmoaren mythoa neurri aundi batean desegitea.

Orrekin ez ditut Kennedy'ren meritu ta egite aundiak ukatu nahi. Johnson'ekingonbaratzeta nahikoa dela uste dut ori ikusteko. «Coexistencia pacifica» delakoaren asieran izan zuen parteagatik bakarrik bere biziko errespetua merezi zaio, baiña ez mytho bat eginik, bere errealidadea eza-gutua.

RIKARDO ARREGI

POLITIKA, ZER?

ELEKZIOAK EGUZKIALDEKO EUROPA'N

Gaurkoarekin asi ta artikulatu batzuek elekdioen gain egiteko asmoa dugu datozten asteetan. Baiñan beste artikuluetan okizdenteko estadiak eta xistimak aztertuko ditugun ezkerreko interesgarria iruditu zaigu lehendabizi marxista estadietan elekdioetaz zer pentsatzen den aztertzea.

Marxistak diote bereak ez diran demokraziak forma utseko demokraziak dirala. Nahiz eta izenez denak askatasun osoa izan bere aukerak egiteko orrelako demokrazi-baten barruan informazioa tresna gehienak, gutxiak diran burgesen eskuetan irauten duten artean, produkzio-ontasunak burgesen eskuetan eta ez propertariutzaren eskuetan dauden bitartean forma utseko demokraziak besterik ez dirala. Ilusio bat besterik ez.

Oien iritzian benetako demokrazia, benetako berdintasuna komunismoa iritxitokoa bakarrik lortuko da, klaseak, gizonen arteko desberdintasunak, gizon gizonaren menpean egotea bukatutakoan.

Baiñan komunismoa azken jo-muga bat besterik ez da, azken xede bat. Bitarten, beste klaseak desegiteko proletariatzak bere diktadura ezarri behar du. Bitarte ortan elekdioen itxura batzuek egin behar dira eta orregatik eguzkialdeko Europa'n diran estadi sozialistetan egiten dira elekdioak. Baiñan beste era batekoak dira ezin baidite elekdio, aukera denik, bakarria dagonean aukeratzeko. Aukera egi-

Lehengo ZERUKO ARGIA batean S. Larrea'k Aita Llanos Jesulagunak proposatzen duen kolektibismoa aitatzten zuen, Ibon Sarasola'n artikulatu bati buruz ari zela. Berdin ere aitatzten zuen bere erantzuleak. Giro huntan egoki iruditu zait delako Aita Llanos'en iritzia agerraztea. Artikulu hau Abenduko «Vida Nueva» batetik hartu dut.

J. A. LETAMENDIA'K

Hiruko hau ezaguna haina faltsua da. Kapitalismoa bere iraun nahian eta bere burua garbitzeko gogoz beti demokrazia ta pakearen nagusitatzat agertu izan zaigu. Eta hala, etengabe ari zaigu bere propagandaren turut-hotsen bidez ozenki zbalitzen kolektibismoak askatasun demokratikua aienatzen duela eta basaki pakea arrixkuan ipintzen. Arrazoi orkestazioa hain da trebe ta etengabea, denok, batez beste, sinistu egin dugu halako gezur hori zertxobait. Ta arkitu ere azpikeri hau argi ta bildurrik gabe azaldu beharrean arkitzen gero: kapitalismoa, dela hau dela hura, ez bakarrik ez askatasunik eta ez demokraziarik ez dio herriari ekartzen, baizik-eta tiraniapean aspiratu egiten du. Eta jakina, pakearekin uztartu-ezina delarik, bere dugu gizaldi huntan izan ditugun gerra guztietan hobendunik lehen eta haudiena.

—Eman dezagun, alabaina, egun diren kolektibismoak ere ez dietela gehiegi lagundu demokrazia ta pakearen bidez zuzenei. Egia da ta aski esan digute, birresan eta etengabe adierazi ere. Dauden kolektibismoak erdizkakoak besterik ez dira eta beti, gizonen eta herrien ametsak tratu besterik egiten ez duen kapitalismoarekin burrukan ari zaizkigu. Huelako kolektibismo horiek askatasuna ukatu ba-dute ere hainbeste erurkarri zapalduaz, eta munduko pakea atergabe galzorian ipini arren, beste zenbait arrazoi-engatik ba-da ere (marxismoa kolektibismo dohakabe ta garratz bat da iturburu nahasian sortua), zalantzik gabe zorioneko kapitalismo zorrotz, iaio eta fiabar horrekin, kolektibisten benetako buruhauste, nun-nahi elkarrekin bizi behar gertatu zaielako izan dela esango nuke nik.

oOo

Kapitalismoa, bere mufnari gagozkiolarik, lotu-ezina da egizko demokrazia garbi batekin, Il Batikano'ko Konzilioak adierazten digun lakoarekin. Kapitalismoa, batez, ere ekonomiarren ahalmenak bakar batzuen eskuetan ezartzea bait da. Aberastasunaren banatze ez-egoki hau eta bere ondorengoak mutur joka daude agintearren banatze zuzenarekin. Kapitalaren kontzentrazioek nolana hiko monopoliora garmazkite —hortxe bixtan frogak— eta monopolioak derriorekonomi-aristokrazia izan behar, demokraziaren ukamena.

—Halare, kapitalismoak abestirik xamur eta hungigarrinenak eskeintzen diozka askatasunari. Ta nahastu egiten du, ta herria askatasuna beti irrikatzen ari bait da, bere flauta-jotzalleekin joan ohi da. Baiñan kapitalismoarentzat askatasuna Estatu liberalaren moldetara, lehenago edo zuzenago, bihurtzea da, ekonomi-arazoetan sartzen ez den Estadiak betiko lixtuei eskuak libre uzten dizkiela. Askatasuna, askatasuna! diote kapital zaleek, hau da, utzi guri libreaki jokatzeko merkatu giro mardul hortan, hemen makurzen bait da herria itxuturik kapitalista azkarren uztarpean. Kapitalaren askatasuna? Ez, herriak beste zerbaite nahi du.

—Ez demokraziarik, ez askatasunik, ez pake ederrik. Kapitalismoak sekulan ez du halakorik ekarri, oztopoak jarri baizik, ta jarraitu ere hortan jarraituko du. Kapitalis-

muak, kompetenziaren oifarrir huki-ezini eta sakratuaren gainean erakitako ekonomia esan nahi ru. Beha rezko kompetenziarik gabe kapitalismurik ez. Ta ekonomi-kompetenzia-ekin ere pakerik ez. Ekonomia ta produkzioaren mailan ari den burrukak, kompetenziak alegia, nahi-ta-nahi-ez beste kompetenzi molde batzuetara eramane gaitu, hots, gerlato-ra. Denontzako ezaguna da egungo gerla guztien zutarran, bestelako arrazoinak estalita ba-dago ere, ekonomi-arazo bat dagola funtzean, ez Estadiaren agintariak eragina eskierki, merkatu eta dirutzaren gidariek baizen. Eta hau honela da, hasi gizaldi huntako gerla mundialetatik, eta Alemani'ko ekonomiak Ingalterra ta amerikaneuekin zeukan burrukatik oraintsukoak arte: Katanga, Suez, Kuwait, Santo Domingo...

oOo

Kapitalismoak bere diru irritsarekin, kompetenziaren akulu beharrekin, merkatu berrien agarriarekin, e.a., azpitik, illunpetik, giza-erahiketa bildurgarriak harrotu izan ditu. Are gehiago, hilketa horien beharra izan du aurrera jarrai ahal izateko (egun gutxi dira irakurtzen nuela nolako irabazi ederrak egiten ari den Ameriketa'ko kapitalismoa Vietnam'go gerla negargarria dala ta ez dala...). Edozein gerla dela irabazi ugariak jasotzen dituzte irabazleen aldeko kapitalistek. Eta zeharka baita neutralek ere (Españi'ko kapitalismoa, den apur hori, etzen, ba, gizendu azken gerla mundialako negozio kokkorrei eskerrak?). Kapitalistek Marte dollorra gurtu zuten, eta tau, hain bitxia den hori dena aberaspiden estalgarritat ipini: aberria, hospea, ohorea, heroismoa... Eta herriak sinistu egin zuen, eta bere burua hiltzen utzi zuen.

—Ez, Jainkoarren! hemendik aurrera ez beza kapitalismoak bere asmo argi ta zuhurrekin, kolektibismoari aurrera kenteagatik eta geroa bereganatzearen, ez beza txikiak iruzurtzen jarraitu bere pake-ikurriekin. Berak «pakea!» dionean «ordena!» esan nahi du, «ifior ez bedi mugitu es- truktura hukitu-ezini hauek aldatzeko». Orden, orden, orden, azaleko ordena! Baiñan hunek itsusi ematen bait du, na- hiago dute apaintzea eta «pakea, pakea, pakea borondate oneko (?) gizonen!» esatea. Pakea injustiziaren gainean?

JOSE MARIA DE LLANOS, S. J.

LIBURUAK

EMMANUEL MOUNIER: LE PERSONALISME

Izaten dira garai guztietan gizonak, pentsamentuzko eta egiteko gizonak luzarorako azi iraungarria ereiten dute- nak. Orrelakoa izan zen Frantzia'n Emmanuel Mounier pentsalaria. Ez zen, ordea, pentsalari utsa izan, frantzesak esaten duten bezela «engagé» baizik. Azkeneko gizaldi on- tan Europa'n izan dira bi gerrateen tartean milla joera be- rri sortu ziran bai literaturan, bai arteetan, bai politikan Europa guztian. Joera oietatik gehienak ill dira. Emma- nuel Mounier' ek sortu zuena ordea oraindik bizi da ta 1945'gn guda ostar auldua azaldu beharrean indartua azal- du zen. Izan ere Emmanuel Mounier «personalismo» izene- ko joeraren eta dotriñaren sortzaillea izan zen. Bere libu- ruak alde batera utzita dotriña ta joera onen azalpenak ESPRIT izeneko aldizkarian arkitu ditzazkegu.

Personalismoa philosophi bat da, ekonomi bat da, poli- tika bat da. Dana pertsonarengan sustraiturik eta behar den gai eta eginkizun konprometitu guztietan parte arturik 1939-1945'gn. guda aurretik bere garaiko kristau demokra- tekin ez zetorren bat, eta orduan Frantzia'n eta Europa guztian ere kristau demokrata izatea aurrerapen eta pro- gresismo bat zela ukatzerik ez dago, au, kristau demokrazia alegia, kristauen usurako radikalismo bat besterik ez zela esaten baizuen.

Mounier'en ideiak eta liburuak oiartzun aundia izan dute politikan parte artu nahi izandu duten zenbait kristau gizeetan. Mounier' ek berak eta bere jarraitzaileak, espi- rituaren alorrean jarraiturik, erreboluzioaren eginkizuna berea egin dute. Erreboluzioa, ots, kapitalista viktima dese- grieta eta bere lekuan pertsonaren serbituzurako xistima be- rri bat jasotzea. Ez du orregatik bildurri izango behar da- nean komunistekin elkar-izketa izateko. Elkar-izektak ez dio ordea ahaztu eraziko komunismoaren kritika egitea.

Baiñan zer nabill ni perstsonalismoa zer den esplika- tzen? Urtarako egokiena artikulatu onen izenburuan dato- rren liburua irakurtzea. Ba da Frantziain «Que sais-je?» izene- ko bilduma «Presses Universitaires de France» izeneko argitaratzaileak duena. Bilduma ortan gai guztien ezague- rik ematen dira ta gai bakoitza bere ortan jakina den nor- baitek esplikatzen du. Ori gertatzen da bilduma orren 395'gn alean. Bertan «Le Personalisme» izenburuaren Em- manuel Mounier'ek perstsonalismoatzaz zer esan nahi duen azaltzen du. Lehendabiziko argitaraldia 1949'gnekoa da. Nik 1962'gn. egindako zortzigarren argitaraldia irakurri dut.

Politika arazoetan bere garrantzia izan delako, batez ere kristauak sozialismora bultzatzeko, nik uste dut, orre- gatik bedere, pena merezi duela liburu au irakurtzea.

BERTSO BERRIAK

- 1 -

Izugarrizko gaxotasuna
arindu ondoren,
oraindik aul xamar nagola
asi baño len anian;
ainbat luzatu diran oporraz
asperturik egonien,
ta pozik nere anken gañian
zutik jartzen naizenian...
irakurtzeko zerbaiten billa
Juan nintzaden zuzenian.

- 2 -

Gustatutzen zait inoren itzei
arretaz begiratzea,
orregatik an det gogozko
liburuk irakurtzia.
Esana aiziak eramaten du:
betiko da idatzia,
atsegia da batzun adimen
sakondua ausnartzia,
Andoni, auxe eskatzen dizut:
diotana on artzia.

- 3 -

Kale ertzeko kantoi bat kristal
garbi, apalak dituna,
ezin ukatu aurren pausak
bertara eman nituna.
Begi pozgarri bat antxe zegoen
itz eder auek zituna:
"ARRATEKO AMAREN ALTZO-
[TIK]"

euskera garbi, kuttuna!
toles gabe ta apain zabiltza,
utzi dezu lo astuna!

- 4 -

Maite diraden bikote batek
txakurra artuz lagun gixa,
irudia dun liburuxoi
dario zeruko intza.
Euskaldun askon zalantzak dira
gaur mendia eta eiza,
paraje onen ixpilla berriz
arbolarekin eiza,
egileari esan lezaio
egizko euskal apaiza.

- 5 -

Irrati bidez len zabaldia
Olatzabal'dar Andoni'k
agertu digun itzaldi sorta
irakurri det ondo nik.
Aitortu bear ezertxo gaizki
eztago'a an dagonik,
erdiko euskera gozoa dauka
ikutu gabe be-goinik,
Orretzek bai on egingo dula
inork balezake onik.

- 6 -

Abendutikan ekiten dio
itz aurre baten ondoren,
lurreko gauzei begira zertan
ainbat itxutzen geraden.
Eztitan ito nai ezpadegu
zeru trenan artu baño len,
amets zoroak utzi bearra
dadukagula lenbait'len,
doazko jantziz prestatutzeko
Jesus no'a baidatorren.

Etxeko-andre: iraun arazi zure
arropei onoko jabo! onein:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu
ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilli beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jabo! bakarra
Etxeko-andrearentzat nerkamerik egokiena,

JABON LAGARTO!

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10 Urrut 17751 Etxekoa 22700 DONOSTIA

- 7 -

Guztiz alaitu gaitzen danok
asteen beingo igandean,
biotzeratzen diran arantzak
edukitzeko mendean.
Zori garritz zenbat alditan
emen ibiltzen gean;
errenditutzen baldin bagera
Jaungoikoaren legean,
berak jarriko gaitu geronek
nai baño era obean.

- 8 -

Ortik aurrera jakin nai dunak
liburua irakurritz,
askoz obeto ikusiko du
bakoitzak norbere begiz.
Asieratikan azkoneraño
ain dago betea egiz;
Euskalerrriak iraun dagian
antziñako oitura garbiz,
Arrateko Amak guz'ok lotu
gaitzala maite lokarritz.

- 9 -

Ezta amaren losintx txikiñak
xamurtzen eztun biotzik
sortu ninduna juañ zan eta
argatik nabil ni otzik.
Eguzkirikan gabeko lurra
beti ospel da laiotzik,
alaiz ta guztiz jakin biegu
ez gaudezela billutsik...
beko biziak mingotz asko du
gora begiratu ezik.

- 10 -

Zenien gorotsu entzungo ditun
sinismendunen artean,
euskera zoko ototz ta errezoak
biotzetik egitean.
Birjin Maria zai egongo da
aingeru danen tartean,
deitzen dunari esku emateko
zeruetako ateetan,
tokirik bada nik ere sartu
nai nuke egunen batean.

- 11 -

Jesukristoren ordezkariak
goi eskubidez beteak,
errespetozko sotan beltzakin
ainbeste urte boteak.
Lenak utzita bide berriak
artzen ai diran gazteak;
enau arritzen gaur apaiz jaunak
galtza txurikin jazteak,
baña, bai, pena emango likit
bati euskera azteak.

- 12 -

Bat'kano'ko azken batzarrak
frutu onak ema n ditzan,
seigarren Paulo Aita Santuak
zer dion kristau bizitzan:
Espirituaz ornitu ziran
Apostolu aien gixan,
zintzo ta gartsu jarra nai dunak
Eleiz Amaren 'aguntzan
onena dala itz egitea
ERRIEI BEREN IZKUNTZAN!!

Guillermo Albizu
Tolosa

NERE BORDATXOTIK

Basarri

Mohamed Jider, arjelitarra,
Madrid'eko kaletan tiroz josita
gorputz utzi dute. Zeñek? Zer-
gatik?

Oraindik eztago kontu garbi-
rik. Lan au "Zeruko Argia'n"

Uraxe beste aizkolaririk ezte
ikusl egundo zapata ta guzi jo-
katzen.

Berrogeitalau urte;
ori mutikoa!

agertuko danerako bai, bear ba-
da. Idazten ari naizen une on-
tan inork eztaiki ezer garbirik.

Zergatik? Motiboak?

Batek ba-daki! Berea etzan
diru asko zeukala, ta bestetaz
oroitu gabe, bereak izanda be-
zela bai'atzen zala diru oietzaz.

Suiza, Alemani edo eztaiki
nongo bankutan, sei mila mi-
lloi antziñako "franco" zeuzka-
la jarriak...

Kontuak kontu, zakur amo-
rratu bat bezela bota dute Ma-
drid'eko kaletan.

Diruak zenbat oker
dakarren munduan,
esna dago jendea
bere inguruan.
Or ikusi da garbi
bear dan moduan,
gizonaren biziak
zer balio duan.

Len aberats bazegon
orain esku utsik,
lurperatua dute
zearo ill-otzik.
Jider jaunak eztauka
beretzat depentsik,
ezta entzungo arek
esandako itzik.

"Makutsik jokoa egin eta za-
marrarekin jokatu".

Aspa'diko esaera zarra da au
Euskalerrrian. Lorentzo Mitxele-
na, aranaztarrak, oso gogoan
dula dirudi.

Denbora gutxiren barruan sar-
tu ditu bi ziri. Ez nolanaikoak!

Lenengo, Migel Berekoetxea-
ri irabazi zion jokoa. Bigarren,
"Arruiz'ko Txikia'ri". Mitxele-
na'k burua nekatzen du asko jo-
koa egiteko denboran.

Egatzia tirobidera jarri arte
eztu kartutxorik gastatu nai
izaten.

Mitxelena zarrak (44 urte),
joko biak zapatak soñean zitu-
la irabazi zitun.

ezta indartsua ta
gorputz aundikoa.
Jokoa egiteko
bere grazikoa,
buruz ibiltzea da
lendabizikoa.

Joko egiten ba-du
nai ainbat mallzi,
komeni epazaio
bakterra utzi.
Egiten badu berriz
errez irabazi,
estuasuñik gabe
zapata ta guzi.

Irabaziak ditu
jokatu ditunak,
bentaja onak ziran
berekin zitunak.
Beti gogoan izan
au nere lagunak,
alperrik du txape-
la bururik eztunak.

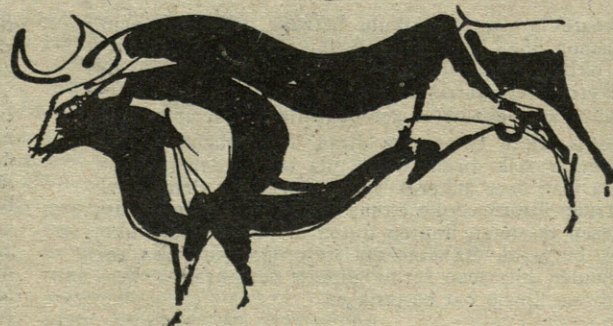
"Arria" gaztea Berekoetxea
txapeldunari jokatzera dijoa.

Otsailaren emeretzigarren egu-
nean neurtuko dira, aurrez au-
rre, Azpeiti'ko zezen plazan. La-
na: ogeiña kana-erdiko nork
lenago ebaki.

Gorritiarrak orixe du bere lan
artua. Oberik eztago arentzat
izendatzerik.

"Arria" gaztea ez ote dute az-
kartxo bota golko malletara?

Ba-dakit beste inor baño in-
dartsuago dala. Indarrak baka-
rrik ezte ordeza dana erabaki-

tzen aizkorian. Otsaila gañean
degu. Denbora gutxitxo dula
esango nuke "Arria'k" ikasi bear
ditun danak ikasteko.

Berekoetxea bat menderatze-
ko modua egiten badu, Gipuz-

koa'n aizkolari arrigarri bat be-
rriro ba-degu'a aitortu bearko
degu.

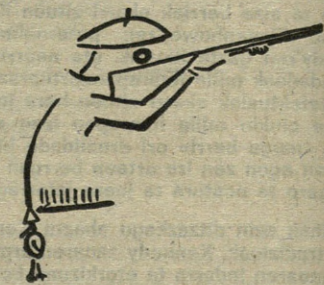
Azpeiti'ko gaztea
indartsu daukagu,
bere gogoa bada
zertan artu kargu?
Presaka dabilela
pentsatzen gaude gu,
zer gertatzen dan gero
ikusiko degu.

Ogei urteko mutiko bat ingu-
ratu zitzaidan lengoan, esanaz:
"Aitak bialdu dit zugana en-
kargu batekin".

Etzazu gaizki artu, gazte, ta
beste baterako ar zazu gogoan:
"Aitak bialdu nau zugana" esa-
ten da, ta ez "Aitak bialdu dit".

Donosti aldean berriz, nere
belarritan egundo ondo sartu
ezin dan itz bat entzuten det
itzetik ortzera: "Lagunak esan
nau emen zaude'a, ta argatik
etorri naiz".

"Esan dit", bear, eta "esan
nau" beti expanetan. Ezta atzo
goizeko gaitza.

Lengo donostiar idazle zarre-
tan akats bera arkitzen degu.

Oso gogozko ditut "Bilintx'en"
bertsoak. "Nau" itza bear dan
tokian ez erabiltzeak pranko
itxusitzen ditula esango nuke.

Ardo zar asko dira ardo onak,
baña ardo ona izateko ezta de-
rriorrezkoa zarra izatea. Berri
samarra izanagatik zenbait zar
baño ohea gerta ditekete.

Euskerazko liburu zarra izan
ezkero, oraingo edozein berri ba-
ño ohea dala pentsa dezake nor-
baitek. Zarra dalako bakarrik.
Izendatzeran enuan liburu zar
bateko zati txiki bat dezute au:

"Biurtu zion aurra inudiari,
esanaz: Aur au izango da san-
tu aundi bat; guarda biar dezu,
beraz, arrixku guzietatik arre-
ta berezi batekin".

Euskera besterik etzekin nere
aitona zanak, era ontan esango
zukean:

!O zure uste aundiko.
"Au esanaz biurtu zion aurra
inudiari: Aur au santu aundi
bat izango da; arrixku guzita-
tik arreta berezi batekin guarda
bear dezu, beraz".

Joskerarik gabeko izkuntza

GAZTE NAIIZ

Emakumea ta politika ESTUDIANTEAK

Gizon-emakumeak osatzen dute mundua. Baiñan mundu hunetan, gizon-emakumeak, bizibide ezberdinetan arkitzen dira. Bakoitzari, eginkizun batzuek dagozkie, aginkizun bereziak gizonarentzat, eginkizun bereziak emakumearentzat. Emakumearen matxina aurrera dijoan bitartean, oraindik emakumea gizonak egindako, sortutako, konpondutako mundu batean bizi da. Gizonak gizonarentzako egindako elkarte batean. Desberdintasun hunek ikus-arazten digu emakumearen eginkizuna politikan moztua, eta menpetua dagoela. Beste aldetik, ikusten da, emakumea orain arte gizonak egindako mundu batean bizi ondoren, bere feminidadea elburu bezela artu badu, au da: amodioa, gozotasuna, intuzioa, gutxiagotasuna, au da emakumea izatea, maitatzea eta abar, baiñan orain arte, eta oraindik dituan mitoekin, ipulekin, beti bere jokaera konserbadore aldekoa izango dala, seguridade aldekoa, eskuindarrak eskeintzen duten bezelakoa.

Eskuindarrak emakumearen partizipazioa nahi dute, baiñan bere mugakin, batez ere politika aldetik, baiñan emakumea onartzen du politikan, bere alde, bere indarrari ondo dagokiolako. Bestetik eskerrak emakumearen berdintza eskatzen du, baiñan beldur dio, politika garaian, beste bide batzuetatik joaten dalako. Ederki asko ikusten da emakumeak, bere iritzia ematen duen herrietan, beti konserbadore aldera jotzen duala, eskuindarren aldera. Ezkertiarak lortu zuten emakumearentzako botoa, baiñan gehienez eskuindarrak ematen ditute berentzako emakumearen botoak. Gertakizun hauek jartzen gaituzte zerbait pentsatu beharrean. Lehen esan bezela, oraindik erreboluzio osoa egiteko egonik, aurreagoko eziketak agintzen du emakumearen gaiti.

Politika esan nahia, eguneroko bizitzan parte artzea badeagu, guzien onerako lan egitea badeugu, emakumeak nahi ezta ere parte artu beharra dauka. Ortarako ikasi beharra dago gizon-emakumeak, personak dirala, eta batek eta besteak, eginkizun, eskubide eta trebetasuna ba-ditutela edozein eratan lan egiteko. Esan dezakegu emakumearen situazioak, bere konserbadurismoa, askotan, behar dan bezelako eziketa bat izan ez dualako dela, baiñan baita ere informaziorik artzen ez dualako. Eskeintzen zaio, baiñan mitoa, ipuiak, beregain artu duten, edo obeto esateko beti izandu duten indarrarekin, berari eskeini zaion bizitza bat nahiago du. Ba-dira beste indar batzuek; askotan emakumeak «ordena» gehiegi maite dute. «Injustizia nahio, nahasketa baiño» gizon ospetsu batek esandakoitz gogorak. Ba-dirudi emakumeak au onartzen duala askotan. Nahiago du bere bizitza aldan zuzenena eraman, eta hunek bere begiak, bere entzumena itxita gogortuta, edukitzea eskeintzen dio. Bestetik emakumea bere barruan sartuta daukan erlijioa, kristautasuna edo pratitak, obeto, askotan traba bat bezela agertzen dira behar duan nortasun bat irixteko. Ikusten dugu, orain arte beintzat, naiz ezkertiarak, emakumearen alde bere lana eskeini izan bere matxina alpatu, berarentzako berdintza eskatu, eta baita ere lortu, orrek oraindik emakumearen gain itxaropen haundierik ez-dutela, Behar bada emakumearen ofensarik haundienetakoa, erresponsabilidateko eginkizunik ez dutela izan, ezkertiarak oraindik emakumeari dagokion, edo behar litoken puestorik ez die eskeni nahi. Zerbait atzean utzi beharra dago, emakumeak era guztietan persona bezela osatzeko.

BEGOÑA ARREGI

HEMEN, GAZTEAGOAK

PAKEA LURREAN

Atzo asteazkena Vietnam'go herri txiki bateko biztanle geientsuenak il dituzte.

Gizona, andrea, umea, osaba, Vietnam herriko jendea il da; beste herri bateko gerra abioi haundi bat, barnean zituan tresna mingarri beltzeekin erori zaie. Hau penal tekniko uts sinple bat. Hau pena!

Herriko gizona il da, bere odola, ekibokazioaren gainean, beltz haunditzen da. Herri haundi bat, gogorra, beste herri txiki baten biotzaren gainean erori da.

Herria zapaldu.

Pakea lurrean, Jauna...

Herri baten hitza, nerea euskera, gorputza ta gero kentzen didate, nere buruaren oñarriak autsitzen, nere eskuko beatzak moztzen, nere sentimentua apurtzen nere aotsa kentzen didate eta nere odola, nere barne sua itzaltzeko botatzen didate.

Euskeral

Nere biziaren pentsamentua zikintzen didate, eskuak lotu eta aotsa zimeldu.

Pakea lurrean, Jauna...

Gaur gabon, gizon bat etorri da etxeko atarira; gosea...

lana egin da gero. "Ogi batean zerbait sartuko al zenidateke?, lana egin dut baiña..."

Bi esku zimur eta zaharren artean gosea zeraman, ogia. "Barnean zerbait sartuko al zenidateke?"

Euskeraz pentsatu dut: Gosea dik nere lagunak.

Pakea lurrean, Jauna...

Ama, bakarrik dago bere biotzeko umetxoarekin. Jesus. Aita nun da?

Lau burni beltz atzetik, illargi parean ikusiko gaitu.

Hemen nago ondoan, ez bildurtu.

Gaur izar bat dago zeruan, millaka izango dire aita etortzean.

Pakea lurrean, Jauna...

Gaur gabon, herria poztu da, beren arpegiak irriparra dariote. Bainen mendian bakarrik dijoan euskal miñ bat du aurpegian.

Herria negarrez dagoela, beren arpegiak irriparra jario behar.

Pakea lurrean, Jauna...

Baino, pakearen esan nahia zikintzen duanak, obe du, lepora errota arri bat lotu eta itxasora bere burua jaurtitzan baldin ba du.

ZUMALABE

Azken Gabon jai hauetan estudiantekin itzegiteko, tratatzeko egokiera izan dut. Bestalde, egunero lanerakoan talde batekin solasean joan oi gera. Askotan gaiak ariñak izan oi dira, eguneroko gertakizuna, t.a. Ala ta guztiz ere, beti prolema batzuek agertzen dira, beti kezka berdiñak, euren bizitzari dagozkien gaiak. Eguneroko alkarizketaren bidez ikusi detana zer pentsatu aundia eman dit. Badakit hemen esango detanakin denak ez dirala akort izanen. Bakoitzak bere iritzia azaldu beza guztiontzat argitasun gehiago izan dedin.

Zerbait esaten asi baño lehen, asieratik galdera bat eduki bear degu goguan. Zelakoa da estudianten baten eginbiderik nagusiena? Ainhitzek estudiantea dala esango dizute, ikasgaiak gogoan artu esamianak aprobatu eta karrera aurrera lenbailen aurrera atera. Itz batean titulo baten jabe izan.

Ni ez nauzute iritzi ortakoa, batez ere bein baño gehiagotan esan dizuedan arrazoiengatik: gizakiak naiz zar naiz gazte, naiz gizonetako naiz emakume bere nortasuna osoagotu egunetik egunera bere dintasuna zaindu eta indartzean datza bere bizitzaren jomugarik nagusiena, bere bizitzaren ardatza. Gañontzeko guztia, alderdi hau kontuan artuta izan ezik, alperrikakoa dugu. Beraz estudianten bizitzan estudioak ez dira elburu edo finalidate, biarteko zerbait baño.

Jakiña, onekin ez diot ikasteari bere garrantzia kendu nahi. Ikasgaiak aintzakotzat artzen ez badiu, alperkeriari edo beste ekintza bati itsatsia badago, bere bokazioaren traidore bat izanen da.

Nire iritziz, estudiantea asko ez doaz bide zuzenetik. Tekniku onak izatera iritxi ditezke bainen giza kaxkarak nun nahi. Teknokraziaren menpean bizi dira, teknikak euren aberastasuna aspaldian desegindu zuen. Bizitza ez da ekonomia bakarrik, produzioa alderdi garrantzitsuenetakoa izango da, bainen ez ahaztu, bizitza giza-bizitza, askoz konplejoagoa dugu. Beraz ez nago konforme ortara beartzen zaituzten estrukturakin, danak ito bearrean gauzkan erakundeekin.

Programa bat, galderak kuestionarioak, gaiak aurrez gertu bear dirala eta orrek lanik asko ematen duela diozute. Gañontzeko guztia hunen jirabiran dabilela. Baiñan zelakoa da programa hori? Bere enfokoa onuragarri ala kaltegarri zaigu? Zerk eragin die gauzak orrela tajutzeraz, guztion eziketak ala xistima baten interesak? Ez dut erantzunik arkitzen, norbaitek eman al balezait eskertuko diot.

«Kilometro-lanzado» zeritzaion konkursoan ikusi ta ikasi (?) genduanak zertaz itzegiña emen zigun. Kastillako ibai eta errixkak buruz ikasi eziñik jardun, erregeen emazteen izenak zelan ikasiko, buruan sartuko, eta bitartean egizko kultura baztertuta, eziketa gabeko instruzioa. Dana teatro merkea, farsa garestiegia.

Badira ontaz kontzientzia dutenak, kezkatia, gizonki jokatu nahi dutenak. Txaloe eta guztiz estimazioa eman lezaizkioten nota onak alde batera utzirik beste osotasun baten billa dabilzanak. Arrixku aundiko bidea, bainen egizkoa. Jarrai aurrera, gure itxaropena zuengan jarria dago ta.

Herriarekin bat egiñik ekin bear diozute. Urrun zaude tenak alkartzen alegindu, hemen bizi zeratenok berriz langilleekin nahastu, elkarturik bizi. Zuentzat osasungarri izanen da, guztiontzat onurakor, herriaren bizibide bakarra.

MIKEL UGALDE

(2'garren orrialdetik)

Lur-ikarak Euskalerrian

Sarritan ezta be, euskal lurrak ba-ditu noliz bein olako azpi dardara asarrekor batzuk. Etzara iñoiz oartu mendi-larrako zezenez? Iteu, li edo ezparak bere eztena narru-mintzean sartu dautsonean, zain-ikara egin oi dau berz-berez; piz-ti kaskar aren sastada nekegarri yako ta beragandik a'dendu gura dau. Lur-azpiari be, noiz edo noiz-koren baten, orrela jazoten yakola esan geinke.

Leno igandez, au da, abendua-ren 18'an, arratsaldeko laurak inguruan. Bilbao'n eta albo errietan lur-ikara txiki arin bat nabarmendu zan, naiz-ta askotxo orretaz oartu ez. Bi'bao barruan, Zabala'n eta Santutxu'n sentidu zan geien-bat, eta itxas-alderuntz, Getxo'n eta Barakaldo'n. Gallarta'n naikoa gogor entzun zan ikararen ots arin zakarra, baiña bertakoak, ango mi-netan egunero entzuten dabezan barrenu-otsetara egiñik dagozala-ko, ez eutsoen jaramon aundirik egin. Balmaseda'n ostera, gogor-txoagoa izan zan aren ikarea, ango jentea bada, bildurrak jota, etxe-etatik be urten zan.

Jazokun au ez dogu askotan Eus-kalerrian ikusten baiña beste zein-bat lurra'detan oso izugarria ta kaltekorra izan oi da, Zergaitik ete doguz ikara oneik? Antxiña baten, luperi ta lur-eten aundiak edo az-pi-lezetako arri-mokor ikaragarrien lertze ta amiltzea za'a uste eben; gaur, alan be, jakintunak ez dau-tsoe eritxi orri gora aundirik emo-ten. Gaur, zeienak beintzat, jaki-tunak ez dautsoe eritxi orri gora aundirik emoten. Gaur, geienak beintzat, lur-azalaren tenkera ta ler-bearraren ondorena dala diño; lur azalean, barru ta kanpo, ain-bat mendi ta zelai daukaguz, onei-tatik asko pixutsu ta tenkera go-gorreen; tenkera ta alkarri eutsi-bear orreik, azal arritsu bat beste baten sailnera jaustean zartatu ta nasaituak izan daitezke, giza-soi-ñean zain-tiratu baten antzera. Era ontako ikarak azal samarre-koak ditugu, arkaitzak lokatu, au-si ta jausten diraneakoak doguza-lako; beste batzuk ba-dira oso az-pikoak, zakar indartsuak; baita beste irugarren batzuk, zakar sa-marrak baiña toki bat-berean ja-zoten diranak, ots, lurarren edo itxasoaren azpi'an dagozan su-men-dien drauskada kementsua.

Beraz, lur azpitik datoz leku as-koan ain ikara-arri yakezan ika-ra-dardarok. Batzuk mee ariñak izan oi dira, gaurko igi-tresna sen-tikorak soilik artzen dabezanak; beste batzuk, barriz guztiz latz-gogorak, etxeak zuzitu, uolde-lu-rrak arrakaldu, mendi-muño es-kerak amillazi ta iño'z uri aundi ederrak be osorik suntsitu dabeza-nak. Erdian nabaitzen dira ikara-rik gogorrenak eta zabalduz doaz

gero, ekaitz-alديو tximist-dizdiza-ren a ntzera, eundaka ta eundaka kilometro. Naiz lur-azalekoak naiz kilometro asko barrura jazoten di-ranak, barruko ta kanpoko giro ta sakea bardiñak izan ez arren, biak era ta tankera bat-berekoak do-guz. Itxasoak be bere azpian sarri dardara dagi, ta azpiko aitz gogo-rra dartatuz danean tximist an-tzera zabalduz doazan kulunkak, ondak sortzen dira; ta, une atan, ur gainean ontziren bat ibilli ba'-dabil, ikara-ardatza urrin izanik be, azpiko arri artean jo ta katia-tu bailitz lez, dardarazten da ontzi ori.

Tankeran daukaguzan arri-mu-tur bi ausi ta zatitzean, bakoitza bere lekura doa, zearka ta go-titik beera jausirik, sakonean se-kulako ausiabatza ta naspilla egi-ñaz; arri-apurtze ta luperi bakol-tzak ikara bat dakarsku kilometro askotara barreiatu ta zabaltzen da-na; arkaitz etenak, izan be, abia-da itzalez beera jausterakoan, urrin be urrin zabaldu leitekezan ku'un-kak sortzen ditu, albo-igikunak ar-kaizt ausitik kilometro batzuetaraiño besterik zabaldu ezta be. Bil-bao'n eta inguruetan somatu za-nak, bere aldor edo erdi-ardatza toki ezagun baten eukiarren, a'bo rustietara edatu ta zabaldu za'n aren kulunka dardara, Bilbao'ño Zabala ta Santutxu auzotegietan, itxasaldeko Getxo ta Barakaldo'n eta lur barruko Balmaseda a'dean bere zantzua nabarmendurik.

Lur-ikara aundiak, sarri ikusi oi dogunez ez dira bakarrik izaten. Askotan kulunka dardara dator le-nengo, ikara gogorra gero, minutu erdi edo gutxiago irauten dauana; azkenean, beste txikiago batzuk, illebetetan irau oi dabenak, eta oneik be, apurka apurka zarratuz ta indarrez aitu ta itzaliz doaz. Lenengo dardar nagusia ta beste txikiago batzuk ondoren. Zer esan nai dau onek? Lur-azalaren ten-kera, kilometru batzuetara noski, pizkaka pizkaka arrakalatu ta eten egiten da'a, azpia dardarzu yakon etxearen zati-alderdiak lez aurki. Ikara osteko kulunkak, barriz, oso ezkututsuak doguz, lur-ikara bi-tartean gauza arrigarriak gertatzen dira-ta; gauzak jaurti ta apurtu, bideak edegi, kale-egalak eta es-paloak etenazi, txibini-buruak bi-ran erabili ta erdi-jausirik itxi, etxe bateri oinarrietan itzu'lak era-gin, arri-mokor aundiak gora-go-raka bota, ta abar.

Lur-ikarak ez dira beti leku ba-tean jazoten, baiña geienak —eu-netik 95 beintzat— toki jakinetan. Japon, India, Europa barrena, Por-tugal'dik Azores bitarte ta inguruu ta Ipar ta Ego-Ameriketako sar-kaldea doguz lu-ikaretan ugari-enak; dardararik sakonenak be bai. Ta naikoa sarri, gainera; jakitunak

dirauskuenez, urtean milloi bat in-guru jazoten ei dira, ta oneitatik amar bat aundi ta latzak. Noiz ja-zoten diran ez dakie oraindik, aro batzuetan besteetan baiño sarriago izanda be; urte barruan, ostera, illebeta otzeten geiago izan oi dira ta eguerdi alderuntz geienbatez. Ezuzki ta illargiak, gauak eta egu-nak, eguratsaren sakeak eta lur-buruen egoerak, ba ei dabe orre-tan zer-ikusi pizkat.

Urteak joan urteak etorri o'ako gertakari indartsu ta kaltegarriak ezagutu izan dira munduan. 518'an, Yugoslavia'ko Skupi errian 40.000 arima galdu ziran; 1755'an, Lis-boan, ikara bi somatu ziran, etxe-sail osoak zuzitu ta ererik itxaso-aren danbada zapalkorrez; 1906'an, Kalifornia inguru osoa triskatu ta ondaturik itxi eban lur-ikara bizi batek; 1896'an, Japon'go itxas-er-tzean jagitako ikarak, kalte aund-iak egin ez-eze, 30.000 pertsona il azo ebazen; beste batek, 1923'an Sargiami itxas-kolkoan asi ta amen baten Tokio ta Yokohama uriak zeatz ondatu zitun, 44.279 arimak bizi gadurik; 1960'ko epaillaren 20'an, Agadir uria suntsitu ta 20.000 pertsona garbitu zitun beste dar-daldi batek; andik urte bira, 1962'an, erri osoak aterpe barik itxi ta 40.000 giza-bizitza altu ebazan beste batek. Eta orrelaxe beste as-ko. Beraz, lur-azalaren inarrosi ta astinaldiak indartsu, ikaragarri ta kaltekorrak dira munduko leku as-koan.

Euska'errian ez daukagu, zorio-nez, olako zakar aundirik. Asieran, orraitño, lurra len-naspilletik otzi-tu ta urte askoren ostein gaur dau-kan itxura ta era au artu ebanean inguruko mendi-kate ta sail-lur ba-karrok lur-errietatik jasi ta an-to-latatu ziranean, orduan bai, gure lur-zati onek sekulako drauskada, gora, jauzi ta ikotikak egiñeo ebaz-zan ziur asko, azpitiko dardar-ika-ra bizi latz biurriak erañinda. Gure lurreko mendirik asko izur ta tolestuz egiñak izanda be, ba-dira beste ainbato, Gorbea, Aizkorri, Aralar, Ori adibidez, barne-eragin orren seme ditugunak. Ori zala, alan be, milloi askoak dira.

Beste orreitakoak, txiki ariñak, bai, sarri samar izaten dira euskal lurraldean be. Nik neure bizitzan ikusi ta senti'du deoan aundiena urte mordotxo dala izan zan. 1929'-ko neruan, Gaiteiz'en jakintza ikas lenintzala, gau baten zazpirak in-guruan ikasten niñardualarik, bon-bil-argia ara ta ona asi yatan, in-guruko orman olako itzal-kulun-kak egiñaz. Urrengo eguneko izpa-rringiak, gau aretan, lur-ikara arin bat somatu zala esan eben. Orixe-gaitik, ba-da gure azpian be zer-bait edo norbait gogoz ez dagoana.

A. ONAINDIA

LIBURU BERRIAK

UMEENTZAKO KONTUAK

Ona emen Ugalde'tar Martiñ'ek Caracas aldetik bial-tzen digun lantxo, ta Kuli'ka Sorta barruan eskeintzen zaiguna Zarauz'tik.

Sorta orretan irurogeigarren alea da berau. Sorta ederra gure liburutegiak jatzeko. Gaurko gazteak ez du-ta ezagutzen Ugalde idazlea. Gerra ezker, Ameriketaz urrutiratu bai-dabil. Guretzat, Ugalde idazle ezaguna zan erderaz gerra aurretik. Aren lanak oso estimatuak genduzkan. Ta orain Euskalerriatik urriti dabillearik, euskerazko lanak idazten asi da. Au oraindik estima-garriago egiten zaigu. Betoiz idazleak gure euskera lan-tzera, ta alako idazleak diranean, areago.

Ugalde adiskideak Ameriketa aldean ere, oso arre-ra ona izan du. Bein baiño geiagotan txapeldun atera baita, ango erderazko txapelketetan.

Ipui-leiaketan, egunkari-leiaketan, nagusi gelditu izan da bein baiño geiagotan. Orregatik pozikago artzen de-gu bere borondatea euskal-saillak lantzen asi zaigunean.

Oraingo liburu au euskal aurrentzat egin du. Ta li-buruak ipuika asi baiño lenago, aurrentzako liburuak nolakoak izan bear duten erakusten digu. Gure txiki-en

buru-biotzetan euskera txertatzeko nola lan egin bear degun ederki adierazten digu aurreneko zati onetan.

Gero bederatzi ipui, euskera errezean eskeintzen di-tu. Euskera errezean eta aurrei dagokien itzekin jantzia guzia.

Gaurko eskola sortze onen giroan, egoki dator gure aurrentzako liburu berria. Ain barau euki izan ditugu, izan ere, gure txikiok ipui eta liburu saillean!

Txaloka artu bear degu, beraz, onelako liburu. Akats txiki bat ba-du ta urrengo liburutetan errez kon-pondu ditekene dalako, esan bearrean nago; norbait lagundu ba-lia "s" ta "z" noiz ta nun jarri bear diran, mesede aundia egingo zion.

Goierrri aldean errez bereizten dituzte letra oiek biak; baiña gure errietan ez ditugu iñola ere bereizten. Orregatik urte askotako lana izan degu askok itz bat-zuek nola idatzi ikasten. Euskalerriatik kanpora dabilen batentzako oso barkagarri da akats au, ala ere. Gure zorion bete, beraz, Ugalde'tar Martiñ'i.

AZTERLARI

YUDUTAR AURRAK

'NAZI' EKAITZEAN

Rakel Minc, Polonia'n Lodz uriko irakasle yudutarra da. 1939'gn. urtea baino leendik bere bizia aurtxoei eskeñita zegoen. Bere txolarteak Poloniar aurtxo beartsuei eskeñita. «Nazi»-tarren zelai ikaragarri aietatik bizirik irteadako yudutar aurtxo arrigarri aiek, berak bezela nork ulertu?

An eta emen, konta zizkieten gertaera beltz eta negargarriekin li-buru bat idatzi-berri du, «L'enfer des innocents» (Aur errugabeen internua). Ona emen, argitara eman dizkugun ixtori askoren artean, bi.

—oOo—

1945'gn. urteko apirilla: Buchenwald'eko zelai madarikatuan amerikar gudariak sartzen dira.

Gorputz-ill askoren artean, abek bezin ezur-uts dan umetxo bat, etzan-da dago. Gudari salbatzalle aietako bat, mamu-txiki arengana urbulduaz, negarrari ekiten dio. Malko aiek ikustean mutikoa arritzen da.

Lulek'ek (9 urte), geroxeago esaten dit.

Amerikar arek bere besoetan artu-ta, neri poz ematearren dantzan asi zanean, une berean par eta negar egiñaz, nik pentsatzen nuen: «par eta negar egiten oraindik ba-daki. Aurtxo bat dirudi. Ni, bere aitona izan nintekel».

—oOo—

Heniek'ek (17 urte) kontatzen dit:

Alemandarrak nere aita Czeszchowa'ra eraman zuten. Bere urratzak galdu ditugu. Nere aizpa Lili'k 16 urte zitun garai artan, eta nik 14. Gure jaioteritik urrun etzegon lan-zelai batera eraman giñuzten. Ordurako Aundi ta indartsu nintzan. Lili ederra zan, oso ederra. Bainan osasun gabea.

Hans, zelai-buru egiten zuena, «nazi» arrunta eta bere laguntzalle, Stenka Ukrainatarra, berdintsuak ziran, odolzale apartak. Vodka neurri-gabe edan eta zealdoka agertzen ziran, dardaraz jartzen giñan, zerbait ikaragarri ikusi bear genulakoan.

Gau artan ikuskizuna gure gain joan zan.

«E, Lili, dantzatu!» Hans'ek oyu dagi, «Zuek, yudutarrak musika maite dezute!».

Nere arreba maitea, aurreratuaz, dantza-pauso batzuek egiten ditu.

Bere ille lueak bizkar-gaia estaltzen diote. Oraintxe ere begi-aurrean daukat... Beste bi edo iru pauso ta lurrera erortzen da. Nere ama —guztia ikusten zegoen ama— alaba jaso naiez laisterka bereganatzen da.

«Geldi!», Tans'ek deadar egiten du. Dantzan ez daki ala?

Nere amatxok, naiz galerazi, aurrera egiten du eta berearekin Lili'ren gorputza estali.

Une artan asi zan-eten gabeko kolpe jasa.

«Gaur ere ba-dira illak lur-emateko», Stenka'k esaten dit. Atzo, burni-sare-esi edo alabrada inguruan zulo batzuek egin itukan. Ire maite oiek artu itzak eta lurra ereintzak!».

Lili illa dago. Bainan, amatxo zulora neramala, bizirik dagola oartzten naiz. Odola darion eskuko zauri bat besterik ez du. Alabearrez bakarrik naiz, gordetzallerik gabe. Nere alkandora urratu-ta amari eskua lotzen diot. Illobian etzanda jartzen det. Gero, bere gorputza, lur apur batekin estaltzen diot, aurpegia agerian utzi, arnasa artu dezan.

«Amatxo, gaur gabeen etorriko naiz eta gorputz-gaieko lurra ken-duko dizut. Ene izpiritua orrela, otz egotea, ez dakit nundik zetorkidan. Zelai'ra bihurtu nintzanean, Stenka'k dio:

«Ire lanagatik Hans pozik zego. Gaur gabeen eltzekaria ta ogia bi aldiz izango dituk».

Gaba eldu zanean, nere amaren illobira joan naiz. Lurra kendu diot. Jeiki da, eta biok, eten da dauden burni-ari edo alanbre azpitik, arraztaka irten gera. Nere ogia ematen diot.

«Iges egin, amatxo, illa zerala uste dute, iges egin.

Ez da ausartzen. Gero esaten dit:

«Zatoz nerekin!».

«Ez amatxo, nik iges egin detala oartzten diranean, biok arrapatuko gaituzte. Besarkatzen det:

«Joan zaite, amatxo, ziur egon, egunen batean alkar ikusko gera. Ibiliaren-ibiliz, Czeszchowa'ko komentura iritxiko zera.

Bukatutakoan esan zidan: Orain berriz ikusiko det, biok alkartuko gera. O! ene Yauna...

—oOo—

Aipatu ditugun abek, gertatutakoan artean bi ixtori besterik ez dira. Eta orrelakoak edo antzekoak, etziran Alemani ta Polonia'n bakarrik gerta, baita euren buruak oso kristautzat jotzen dituzten lurraldeetan ere.

Yudutar aurtxo maiteak, une aietan ere gu zuekin giñan.

ANARBE

Olagarru berria'ren Gertaera

Ez gera itxax-gizonak baiño olagarrua iñoiz arrapatu eta etxean gerta-turik jana izan degu: eta nola Urrillaren 23'an «Eguzkizar» aren idatzia irakuri genduan; eta ikusirik Olagarru Legorrenaren gain itz egiten duala; guek olagarru-berria'ren (Freskoa) berri idatzi'ko degu; baiño esan bearrekoa degu ez naidegula ezertxo ere erakutsi nai «EGUZKIZAR»-eri. Olagarrua aitz-txulo'tik ateratzen degunian, lagatzen diegu beso'tik eldu digula, zaka apur bat bakarrik egiten du; orrela daukagunian, aitzaren aurka jotzen da bere burua, apurtxo bat buruzmendu artean (tontotu artean) geroztik buru ozetik eldu eta itzuli buru alde; oso errega da, lelengo aldiz da gaitzena, bildur apur bat egoten dalako; beñi burua itzuli ezkeroz olagarroaren inda-rra galtzen asten da eta besoan zear dagoazan erroak errez azkatzen ai dira; orduan erruen artean, trukutzean dagoan agiña kentzen zailo, eta orre-tara bukatzen da olagarroa'ren eiza.

Etxean, burua kentze ondoren, ipiñi ontzi baten ura irakitzen eta zartu bertan olagarru ori; ikuzi noiz irakitzen aidan eta euki bost bat minuto garai orretan, etara olagarrua eta 2 minutu inguru euki kanpoan; sartu berriz urr irikiñetan eta orrela 3 edo lau atara aldi; azkenengo sarreraren laga ak eta ura otzitzu artean; ze ezanik ez dago azkenengo zartu aldian, ontzia zutatik atera bear dala olagarrua barruan duala. Lan oiek egin ezkeroz olagarroa biguña izango da. Batzuk diñue «Preziño»-ko ontzian ederki biguntzen dala; ori bakoitzak ikuzi bear duña da; Olagarru'aren gain billatu bear dana da, bigun-tzea. Beñi egosi eta bigundu ezkeriok, zatitu agora eruatoke zati-txuetan eta gertu egongo da azkenengo gertaera'ko. Geroztik zati oiek ipini leizek: Tomato'tan, olio-binagretan eta baita «Mahonesa»-rekin, iru garai ortan oso gozua degu: «OLAGARRO ZATAR ETA BILDURGARRI ORI» «ARRAÑEN» «ZENIZIENTA».

«ZIÑUA»

GAZI-GAZAK

Yoan zan astean agindu neutzen da, orra Kaxkarindarren kontraatakea.

On Gumersindo'k goizean emon eutsen zaputsaren ondo. ren, batzartu ziran erriko espabiladurik biurrienak. Izkilluz ezala apaiza garbitzea ta beste "formula" bat asmau bear zala ainbat ariñen, erabagi eben.

Iru edo lau astakillok agertu ebezan euren asmoak. iZelako asmoak! Bata baño bestea izigarriagoak ziran. Euretari bat aukeratu bear zan da, "Mandazañarena" eritxona aukeratu eben. Auxe:

On Gubersindo baxen sendo, errime ta indartsu zan mandazaña. Ta au, il-egin zala esango eutsen apaizari, entierrez egion.

Kazkarin'en, oitura auxe zan ortarako; gorpua, ildakoaren etxetik elizpera eruaten eben erriak lagunduz. Ondoren elizazartu zerraldoa ta an, gorpua ta apaiza bakarrik laga, onek bedeinkasiñoa yaurti egion.

—Beraz... bakik zer egin bear dokan —esan eutson mandazañari barrabazkeri orren asma-tzalleak. Apaizak zerraldoaren tapea a'txatzean, pastekuna botatzeko, i geldi! Ta bendesiño ostean, tapea itxiteko makurtzen danean iorixe dok ordua! elduko datsok zamatik eta kokota ta iztarriko intxaurra alkartu, mingaña kana-erdi bat atazo arte.

Ondoren iazkar ibili! sartu egik apaiza zerraldoran; itxi egik ganeko tapea ta eleiz-osteko atetik urtenaz, i etxera yoan. Beste guztia guk egingo yuagu. Guk eroango yuagu apaiza l'degira. Sartuko yuagu zuloan eta urrenge egunean ire "erresurrekzioa" ospatuko yuagu erriko trabenan.

Asmoa biribiltzeko, bizpauru

egun ixilpean nasai egotea erabagi eben, apaizak ezetarikoz kezkarik yaso ezelan.

Urrenge asteazkenean, gabe-ko bederatziretan, mandazañaren loba neskatillea bialdu eben apaizarengana. Neskatuak negarti:

—iOi Yainko maitea! iAuxe ezbearra!

—Zer yazoten da? —apaizak legor—

—iOi ene! Gure osaba mandazaña il egin da.

—Ba... il bada, biar bederatziretan egingo datsagu entierrezua. Zoaz etxera. Neure atsekabea sendi osoari.

Urrenge goizean, ordua baño len, "ildakoaren" etxe-ingurua yentez beterik egon; zabalduta bai egon azpikeria. Esku-igurtzika dan-danak.

Bederatzirduen daunbadan asi zan dorrean il-kanpaia, dilin-dolon ituna yoten. Laster zanapa iza "difuntuaren" atadian. Antxe egoan mandazaña, lau kande'a andiren erdian.

Oi diran otoitzak esan eta erinotz-orriarekin onetsi ondoren, abiau eleizarantz. On Gumersindo kantuz: iMiserere Mei Misericordian Tuam!

Laguntzallek, barrutik barruzka baño azalez oso goibel yoyazan, apaizak ezer oartu ezegian.

Eldu ziran elizpera. Zerraldoa laga eben an egoan mai-ganean.

Otoitzak esan ondoren apaizak: iRequiescat in pace! iAmen! Et ne nos inducas in tentationem! iPater noster!

iAxe ixiltasun itzela! Ordu baltza ganean zan. Araño eruan eben anderuak, sartu eben zerraldoa eleiz barrura. Oitura zan lez lur-ganean laga ta urten. Bakarrik egozan ba, au-

rrez-aurre, apaiza ta mandazaña.

On Gumersindo'k altxau eban zerraldoaren estalkia. Mandazaña arpegia iriñez zurituta eroan eta besoak bular-ganean gurutzatuta. iNork esan benebenetan ilda ezegonik!

Apaizak liburua irikiz, yagokan otoa esan ondoren sartu eban isopura ur-bedeinkatu-ontzian, ta aldean gurutza egiñaz, bedeinkasiñoa yaurti.

Une onetan sortu zan uste-bagea.

Mandazaña, bedeinkasiñoaren ur-zaparradea arpegian nabaitu ebanean, arritasunezko zirkiña egin eban. iBai azkar oartu be On Gumersindo'k!

Apaiza, kontuz a'datu zan leku "gorpu-buruaren" atzekaldera.

Eskuan eban burdinazko isopo aztuna palankari baten gisan yasoaz idaunba! yo eban garunetan eta guzurrezko illa, egizko biurtu zan.

Ondoren itxi eban zerraldoaren tapea. Urten elizpera, ta an urduri itxaroten egoan erriarengana zuzendurik esan:

—Ene elizkide maiteok! Oar bat egin bear dautzuet. Urrengean ildako bat dakastue-nean, ez daistazuela erdi illik ekarri; ardura geyegi baita nerretzat, iñori azkenak eragin bear izatea, mandazañarekin egitera beartu nozuen lez. Beraz... illeta oneri azkena emateko artu egizue zerraldoa ta... goazen ildegira.

Kazkarindarrak arri ta orma, mutu lotu ziran; isopuaren zartadea euren kokotean nabaitu izan balebe baño arrituago.

Da "arri ta ormatartean", berrogetamar urte iraun ei ebanzan uri artan, On Gumersindo'k.

ABELETXE

IZKIRIMIRIAK

«ZERRAJERUEN» TINIEBLAK (aizaroak)

Onezkero iñor gutxi du, Mondrago'n bertan ere, sasoi bateko «zerrajeruen» oso oitura polit baten entzuterik, eta bearrada iñork ere ez bere gomutarik. Lengo zaharrei, ia aspalditxo, entzunda dakit nik oitura orren berri.

Astesantuetan eleizan egiten dira ba «tinieblak»? Ba «eleizpuntzio» orixe eredutzat edo modelotzat artuta egiten zituzten sasoi bateko «zerrajeruek» ere euren modutako «tiniebla» edo aizaro batzuek, baiña ez eleizan euren lantegian baizik; eta ez dongekeriz eta jolas egite aldera, ez, oso benetan baizik.

Oker ez banago Eguazten Santuz ospatzen zituzten «zerrajeru» ondruaiek euren lantegiko «tinieblok». (Egun ortaz bazuten beste oitura eder bat ere; «zerrajeru» guziak, denak batera, urteko «pazkoazko» egitea. Beste «izkirimiri»-ren batean kontakodizuet bein egun ortaz, «pazkoazko» orizala ta ez zala, «zerrajeruen» lantegi ortan gertatua). Ba esan bezela egun ortan, eguerdian laneruzkoan, «zerrajeru» bakoitzak bere kandela —muturra eramaten zuen aldean lantegira. Ordua urreratzen zanean (irurak?), bakoitzak bere kandela-mutur ori «ixotu» (piztu) eta jungura-maian, bere aurrekaldetxoan, jartzen zuen. Ate ta leio guziak ondo itxi, bakoitzak bere mailluka eskuan artu eta prest izaten ziran, denak ixil-ixilik, txintik ere ateratzen ez zutela, «tiniebloiri» ekiteko...

Zerbait emango nuke ba, irakurle on ori, «zerrajeru» ondruaiek osatzen zuten irudi itzaltsu aura oraintxe neuk neure begiz ikusi al izatearren; oiñetariñoko brusa luze illunez, «destera-arrixetan» edo nik ez dakit nun sortzen zan auts dunduxkaz (urdin edo azulkaz) arpegiak ez asko argiako, kandelaen ez-argitan bai-argitan kerizpe nahasi, «mustu», itxuragabeak lantegiko sapai-ormaetan dantzari... Itxuraz zakar (oraingo «educación ye-yé» neurri), baiña gizonak euki lezaken edertasunik aundiena aldean... ume-biotza... «Mundru»-tarraren biotza...

Irurak... Euretari bategi, ez dakit zaharrenak ala gaztehenak ala sail-buru edo «kontramaixuak» berak, berau seguruenen, ekiten zion alako kantu, doiñu edo obeto esateko alako esankizunik gabeko alaru edo oitu triste-triste bateri...

«Eeee, eeee, eeee...e! Eeee, eeee, EEEE...E!

(Azkeneko ulu-aldea tono-erdi beherago).

Eta alarua bukatuaz bat, denak bateratsu...

«PRRR... OOOON...!»

zartako bana jotzen zuten maillukaz, bakoitzak bere junguran, eta erizterengo zegoen «zerrajeruak» bere kandelari putz egin eta «itzungi» (itzali) egiten zuen. Kandela itzungi-ala, berriro kantariak eraberean...

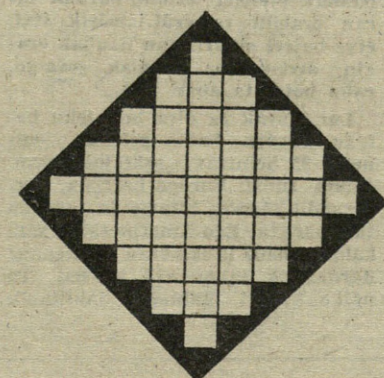
«Eeee, eeee, eeee...e! Eeee, eeee, EEEE...E!

Eta denak berriro...

«PRRR... OOOON...!»

beste maillukada bana; bigarren zegoen «zerrajeruak» bere kandelari fugegin eta «atzein» (itzali); eta onelaxe aurrera, azkenarenganañiño, ogeitar eta berrogei baziran berrogei. Azkeneko kandela itzungi-ala, denak batera, bakoitza bere aldetik eta berekasa, junguretan jo ta jo asten ziran...

«PIRRIN-PORRON... PIRIN-PORRON... DINBI-DANBA... ZIRTI. ZARTA!...» Eta aonelaxe jarraitzen zuten aspertu arte, miñutu erdi bat edo ola. Gero ate-leioak iriki, bakoitzak bere kandela-muturra batu, eta urrenge urterarte «tiniebla-puntzio» orri... eta lenengo bat arte lanari, entzutea daukadanez «eleiz-puntzio» orrek alako jai-antx edo jai-ikutu kilikorrez kutsatzen bai omen zuen lantegia, eta denak lana bertanbera utzi eta trabenara «anka» egiten bai omen zuten... eta berori onena, «ze arraixo»! Izan be, gura «dauen» esanko juek, baiña «zerrajeru» arein «morukuek» eta nire «morukuek» nun egoten ditzuk ba obeto?...
TXOMIN

Laukoker

(Leiz)

ZEARRRETARA:

1. Lenen izkia. — 2. Uztarriari jartzen zaion burnizko uztia. — 3. Ura igotzeko makiña. — 4. Neurria. — 5. Mairidrea. — 6. Nekatu. — 7. Bat.

GOITIK BERA:

1. Lenengoa. — 2. Erri. — 3. Barazkia. — 4. Zulo estalki, petatu. — 5. Uretan ibili. — 6. Erakusteko, orl. — 7. Mugalea.

AGERPENA

1. A. — 2. Uri. — 3. Uraza. — 4. Adabaki. — 5. Igeri. — 6. Ara. — 7. A. — 8. A. — 9. A. — 10. A. — 11. A. — 12. A. — 13. A. — 14. A. — 15. A. — 16. A. — 17. A. — 18. A. — 19. A. — 20. A. — 21. A. — 22. A. — 23. A. — 24. A. — 25. A. — 26. A. — 27. A. — 28. A. — 29. A. — 30. A. — 31. A. — 32. A. — 33. A. — 34. A. — 35. A. — 36. A. — 37. A. — 38. A. — 39. A. — 40. A. — 41. A. — 42. A. — 43. A. — 44. A. — 45. A. — 46. A. — 47. A. — 48. A. — 49. A. — 50. A. — 51. A. — 52. A. — 53. A. — 54. A. — 55. A. — 56. A. — 57. A. — 58. A. — 59. A. — 60. A. — 61. A. — 62. A. — 63. A. — 64. A. — 65. A. — 66. A. — 67. A. — 68. A. — 69. A. — 70. A. — 71. A. — 72. A. — 73. A. — 74. A. — 75. A. — 76. A. — 77. A. — 78. A. — 79. A. — 80. A. — 81. A. — 82. A. — 83. A. — 84. A. — 85. A. — 86. A. — 87. A. — 88. A. — 89. A. — 90. A. — 91. A. — 92. A. — 93. A. — 94. A. — 95. A. — 96. A. — 97. A. — 98. A. — 99. A. — 100. A. — 101. A. — 102. A. — 103. A. — 104. A. — 105. A. — 106. A. — 107. A. — 108. A. — 109. A. — 110. A. — 111. A. — 112. A. — 113. A. — 114. A. — 115. A. — 116. A. — 117. A. — 118. A. — 119. A. — 120. A. — 121. A. — 122. A. — 123. A. — 124. A. — 125. A. — 126. A. — 127. A. — 128. A. — 129. A. — 130. A. — 131. A. — 132. A. — 133. A. — 134. A. — 135. A. — 136. A. — 137. A. — 138. A. — 139. A. — 140. A. — 141. A. — 142. A. — 143. A. — 144. A. — 145. A. — 146. A. — 147. A. — 148. A. — 149. A. — 150. A. — 151. A. — 152. A. — 153. A. — 154. A. — 155. A. — 156. A. — 157. A. — 158. A. — 159. A. — 160. A. — 161. A. — 162. A. — 163. A. — 164. A. — 165. A. — 166. A. — 167. A. — 168. A. — 169. A. — 170. A. — 171. A. — 172. A. — 173. A. — 174. A. — 175. A. — 176. A. — 177. A. — 178. A. — 179. A. — 180. A. — 181. A. — 182. A. — 183. A. — 184. A. — 185. A. — 186. A. — 187. A. — 188. A. — 189. A. — 190. A. — 191. A. — 192. A. — 193. A. — 194. A. — 195. A. — 196. A. — 197. A. — 198. A. — 199. A. — 200. A. — 201. A. — 202. A. — 203. A. — 204. A. — 205. A. — 206. A. — 207. A. — 208. A. — 209. A. — 210. A. — 211. A. — 212. A. — 213. A. — 214. A. — 215. A. — 216. A. — 217. A. — 218. A. — 219. A. — 220. A. — 221. A. — 222. A. — 223. A. — 224. A. — 225. A. — 226. A. — 227. A. — 228. A. — 229. A. — 230. A. — 231. A. — 232. A. — 233. A. — 234. A. — 235. A. — 236. A. — 237. A. — 238. A. — 239. A. — 240. A. — 241. A. — 242. A. — 243. A. — 244. A. — 245. A. — 246. A. — 247. A. — 248. A. — 249. A. — 250. A. — 251. A. — 252. A. — 253. A. — 254. A. — 255. A. — 256. A. — 257. A. — 258. A. — 259. A. — 260. A. — 261. A. — 262. A. — 263. A. — 264. A. — 265. A. — 266. A. — 267. A. — 268. A. — 269. A. — 270. A. — 271. A. — 272. A. — 273. A. — 274. A. — 275. A. — 276. A. — 277. A. — 278. A. — 279. A. — 280. A. — 281. A. — 282. A. — 283. A. — 284. A. — 285. A. — 286. A. — 287. A. — 288. A. — 289. A. — 290. A. — 291. A. — 292. A. — 293. A. — 294. A. — 295. A. — 296. A. — 297. A. — 298. A. — 299. A. — 300. A. — 301. A. — 302. A. — 303. A. — 304. A. — 305. A. — 306. A. — 307. A. — 308. A. — 309. A. — 310. A. — 311. A. — 312. A. — 313. A. — 314. A. — 315. A. — 316. A. — 317. A. — 318. A. — 319. A. — 320. A. — 321. A. — 322. A. — 323. A. — 324. A. — 325. A. — 326. A. — 327. A. — 328. A. — 329. A. — 330. A. — 331. A. — 332. A. — 333. A. — 334. A. — 335. A. — 336. A. — 337. A. — 338. A. — 339. A. — 340. A. — 341. A. — 342. A. — 343. A. — 344. A. — 345. A. — 346. A. — 347. A. — 348. A. — 349. A. — 350. A. — 351. A. — 352. A. — 353. A. — 354. A. — 355. A. — 356. A. — 357. A. — 358. A. — 359. A. — 360. A. — 361. A. — 362. A. — 363. A. — 364. A. — 365. A. — 366. A. — 367. A. — 368. A. — 369. A. — 370. A. — 371. A. — 372. A. — 373. A. — 374. A. — 375. A. — 376. A. — 377. A. — 378. A. — 379. A. — 380. A. — 381. A. — 382. A. — 383. A. — 384. A. — 385. A. — 386. A. — 387. A. — 388. A. — 389. A. — 390. A. — 391. A. — 392. A. — 393. A. — 394. A. — 395. A. — 396. A. — 397. A. — 398. A. — 399. A. — 400. A. — 401. A. — 402. A. — 403. A. — 404. A. — 405. A. — 406. A. — 407. A. — 408. A. — 409. A. — 410. A. — 411. A. — 412. A. — 413. A. — 414. A. — 415. A. — 416. A. — 417. A. — 418. A. — 419. A. — 420. A. — 421. A. — 422. A. — 423. A. — 424. A. — 425. A. — 426. A. — 427. A. — 428. A. — 429. A. — 430. A. — 431. A. — 432. A. — 433. A. — 434. A. — 435. A. — 436. A. — 437. A. — 438. A. — 439. A. — 440. A. — 441. A. — 442. A. — 443. A. — 444. A. — 445. A. — 446. A. — 447. A. — 448. A. — 449. A. — 450. A. — 451. A. — 452. A. — 453. A. — 454. A. — 455. A. — 456. A. — 457. A. — 458. A. — 459. A. — 460. A. — 461. A. — 462. A. — 463. A. — 464. A. — 465. A. — 466. A. — 467. A. — 468. A. — 469. A. — 470. A. — 471. A. — 472. A. — 473. A. — 474. A. — 475. A. — 476. A. — 477. A. — 478. A. — 479. A. — 480. A. — 481. A. — 482. A. — 483. A. — 484. A. — 485. A. — 486. A. — 487. A. — 488. A. — 489. A. — 490. A. — 491. A. — 492. A. — 493. A. — 494. A. — 495. A. — 496. A. — 497. A. — 498. A. — 499. A. — 500. A. — 501. A. — 502. A. — 503. A. — 504. A. — 505. A. — 506. A. — 507. A. — 508. A. — 509. A. — 510. A. — 511. A. — 512. A. — 513. A. — 514. A. — 515. A. — 516. A. — 517. A. — 518. A. — 519. A. — 520. A. — 521. A. — 522. A. — 523. A. — 524. A. — 525. A. — 526. A. — 527. A. — 528. A. — 529. A. — 530. A. — 531. A. — 532. A. — 533. A. — 534. A. — 535. A. — 536. A. — 537. A. — 538. A. — 539. A. — 540. A. — 541. A. — 542. A. — 543. A. — 544. A. — 545. A. — 546. A. — 547. A. — 548. A. — 549. A. — 550. A. — 551. A. — 552. A. — 553. A. — 554. A. — 555. A. — 556. A. — 557. A. — 558. A. — 559. A. — 560. A. — 561. A. — 562. A. — 563. A. — 564. A. — 565. A. — 566. A. — 567. A. — 568. A. — 569. A. — 570. A. — 571. A. — 572. A. — 573. A. — 574. A. — 575. A. — 576. A. — 577. A. — 578. A. — 579. A. — 580. A. — 581. A. — 582. A. — 583. A. — 584. A. — 585. A. — 586. A. — 587. A. — 588. A. — 589. A. — 590. A. — 591. A. — 592. A. — 593. A. — 594. A. — 595. A. — 596. A. — 597. A. — 598. A. — 599. A. — 600. A. — 601. A. — 602. A. — 603. A. — 604. A. — 605. A. — 606. A. — 607. A. — 608. A. — 609. A. — 610. A. — 611. A. — 612. A. — 613. A. — 614. A. — 615. A. — 616. A. — 617. A. — 618. A. — 619. A. — 620. A. — 621. A. — 622. A. — 623. A. — 624. A. — 625. A. — 626. A. — 627. A. — 628. A. — 629. A. — 630. A. — 631. A. — 632. A. — 633. A. — 634. A. — 635. A. — 636. A. — 637. A. — 638. A. — 639. A. — 640. A. — 641. A. — 642. A. — 643. A. — 644. A. — 645. A. — 646. A. — 647. A. — 648. A. — 649. A. — 650. A. — 651. A. — 652. A. — 653. A. — 654. A. — 655. A. — 656. A. — 657. A. — 658. A. — 659. A. — 660. A. — 661. A. — 662. A. — 663. A. — 664. A. — 665. A. — 666. A. — 667. A. — 668. A. — 669. A. — 670. A. — 671. A. — 672. A. — 673. A. — 674. A. — 675. A. — 676. A. — 677. A. — 678. A. — 679. A. — 680. A. — 681. A. — 682. A. — 683. A. — 684. A. — 685. A. — 686. A. — 687. A. — 688. A. — 689. A. — 690. A. — 691. A. — 692. A. — 693. A. — 694. A. — 695. A. — 696. A. — 697. A. — 698. A. — 699. A. — 700. A. — 701. A. — 702. A. — 703. A. — 704. A. — 705. A. — 706. A. — 707. A. — 708. A. — 709. A. — 710. A. — 711. A. — 712. A. — 713. A. — 714. A. — 715. A. — 716. A. — 717. A. — 718. A. — 719. A. — 720. A. — 721. A. — 722. A. — 723. A. — 724. A. — 725. A. — 726. A. — 727. A. — 728. A. — 729. A. — 730. A. — 731. A. — 732. A. — 733. A. — 734. A. — 735. A. — 736. A. — 737. A. — 738. A. — 739. A. — 740. A. — 741. A. — 742. A. — 743. A. — 744. A. — 745. A. — 746. A. — 747. A. — 748. A. — 749. A. — 750. A. — 751. A. — 752. A. — 753. A. — 754. A. — 755. A. — 756. A. — 757. A. — 758. A. — 759. A. — 760. A. — 761. A. — 762. A. — 763. A. — 764. A. — 765. A. — 766. A. — 767. A. — 768. A. — 769. A. — 770. A. — 771. A. — 772. A. — 773. A. — 774. A. — 775. A. — 776. A. — 777. A. — 778. A. — 779. A. — 780. A. — 781. A. — 782. A. — 783. A. — 784. A. — 785. A. — 786. A. — 787. A. — 788. A. — 789. A. — 790. A. — 791. A. — 792. A. — 793. A. — 794. A. — 795. A. — 796. A. — 797. A. — 798. A. — 799. A. — 800. A. — 801. A. — 802. A. — 803. A. — 804. A. — 805. A. — 806. A. — 807. A. — 808. A. — 809. A. — 810. A. — 811. A. — 812. A. — 813. A. — 814. A. — 815. A. — 816. A. — 817. A. — 818. A. — 819. A. — 820. A. — 821. A. — 822. A. — 823. A. — 824. A. — 825. A. — 826. A. — 827. A. — 828. A. — 829. A. — 830. A. — 831. A. — 832. A. — 833. A. — 834. A. — 835. A. — 836. A. — 837. A. — 838. A. — 839. A. — 840. A. — 841. A. — 842. A. — 843. A. — 844. A. — 845. A. — 846. A. — 847. A. — 848. A. — 849. A. — 850. A. — 851. A. — 852. A. — 853. A. — 854. A. — 855. A. — 856. A. — 857. A. — 858. A. — 859. A. — 860. A. — 861. A. — 862. A. — 863. A. — 864. A. — 865. A. — 866. A. — 867. A. — 868. A. — 869. A. — 870. A. — 871. A. — 872. A. — 873. A. — 874. A. — 875. A. — 876. A. — 877. A. — 878. A. — 879. A. — 880. A. — 881. A. — 882. A. — 883. A. — 884. A. — 885. A. — 886. A. — 887. A. — 888. A. — 889. A. — 890. A. — 891. A. — 892. A. — 893. A. — 894. A. — 895. A. — 896. A. — 897. A. — 898. A. — 899. A. — 900. A. — 901.

Euskeraren alde:

S. O. S.

S. O. S.

S. O. S.

ARALAR'ko SEMEA

Naparroako 600 neska-mutil gazte, ikaslariek, oju larri ta estu bat zuzendu diote Diputazioari. Ona emen idatzi dioten eskaria:

«Emen izenpetzen degun Naparroako unibersitarioek, gure erantzunkizunaz jabeturik, euskeraren alde dei bat egitea bearrezkoa jotzen degu.

Azken urte auetan euskera bizi atzendu da. Gizaldi batean, Naparroako berreun erriek galdu dute beren izkuntza. Orrela, iraunazteko bear diren bideek partzen ez badizkiogu, euskera arrunt galduko da. Bera galtzearekin Europako izkuntzarik zaarrena galdua genduke.

Izkuntza, Erriaren muñik barrenkoiena izanik, liburutegietan zokaratzen den agiri bat baño geiago dela uste degu. Gañera, iñor ezin diteke andiagoko moltzoari lotua senti, norberaren Lurra ta bere Erriaren aberastasunok mai- te ez ba-ditu.

Jatorrizko legez, NOR bakoitzak bere NORTASUNA geitu ta bere izkuntzan ikasteratzeko eskubidea dauka. Eleiza berak, elizkizun geienetan erabiltzeko agintzean, erri-izkuntzak zenbateraño ajola duen erakusten digu.

Argatik, bada, auxen eskatzen degu:

1. NAPARROAKO IKASTETXETAKO EUSKERAREN IRAKASKINTZA:

Lenengo ikaskizunetatik asi ta batxiller eta Unibersidadeko ikas-malla guztietan euskera erakutsi dezaigutela.

2. ZABALKUNDE-ASKATASUNA:

Izkuntza bizia izan dedin, irakaskintzaz gañera, irrati, egunkari, telebixio ta zine: zabalkunde bideak bear ditu.

3. AGINTEZKO EZAGUTZA:

Euskerak, antziñako indar eta aberastasun ura gorde dezan, izkuntza ofiziala ta ondoren guztietarako balio duala ezagutzea komeni da.

Orrezkero, Naparroako Aldundi Goienaren'gana zuzentzen gera, euskera ofizialki ezagutzeko lagundu dezan eta ongari zaizkion egikera guztiek erabili ditzan.

Bide batez, Euskaltzaindi ta «Amigos del País» elkar-goari asmo auekin egin dituzten lan arduratsuenbatik, be- raiekin gaudela adierazten diegu.

IRUÑAN 1966'ngo Lotazillaren 2'an

Gero, 600 ikaslariaren izen-abizenak datoz. Ez euskal- dunenak bakarrik. Errialde guztietako otsetakoak dira. Iz- kuntza askotako. Pentsakera ezberdiñeko. Sendagille, ar- kiteto, agronomo, periodista, lege-gizon, izkuntzalari ta filosofo, erlijioso e. a... Seireun gazte! Seireun erri! Sei- reun abots, Europako izkuntzarik zaarrena galdu ez dedin S. O. S. deadarka. Naparroako Unibersidadean 600 beso jaso dira gorutnz. Atzerritarrei jakintzak jasoarazi dizkie. Euskaldunoi, biotzak.

Biotzak?... Alaz ere, galdezka nago Euskal Errian bio- tzik bai ote dan.

Udazkena da. Laister negu. Goiz garbi ta izotz onetan, Unibersidade bidean, ostro erorien gañean noa. Bide er- tzeko zugaizak eskeleto bat dirudi. Ikastetxe Nagusiko arri zabalak, izozti.

Atarian euskaldun txapel bat arkitu dut. Mutil gazte bat.

—Euskalduna?

—Bai.

—Seireun oien artean al zaude?

—Nola ez!

—Ikaslari?

—Bai.

—Eskari ori izenpetzean zer asmo erabili duzute?

—Idazkiak diona bakarrik.

—Nortzuk ote dira idazki ori eratu ta izenpetza zu- zendu dituztenak?

—Zer esan nai didazu?

—Alegia, zein politikakoak diran?

—Politikarik ez du.

—«Opus Dei» kutsurik?

—Gutxiago oraindik.

—Nortzuk zeratela esango det, bada?

—Euskal-zale guztiok!

—Zer derizkiozu 600?

—Asko eta gutxi!

—...?

—Leenbizirako aski da. Bañan, Naparroan millaka ikas- lari gaudela jakiñik, eta gu geuren lurrean orrelako erri-bi- zitta ta kulturaren eriotza dijoala ikusirik, kulturaren zai- tzalle dan Unibersidade batek beste gauz bat izan bear lukela uste degu.

—Ikaslariaren artean zer giro?

—Ikaslari geienak jauntxoan edo dirudunen semeak dira.

Arriskuari bildur aundia diote. Eta euskeragan politika dakuste.

Sasi-unibersalistak ere ba-dira: auek jatorri kutsurik ez dute nai. Etnia eta jatorria zer dan ez dakitenak aski dira. Auek onela diote: «Zertarako euskera? Españarrak ba-gera, neikoa degu erdera».

—Gertakizunen bat esango al zenidake?

—Bai. Gure eskaria ikaslariaren artean nork izenpetu ze- billela, beste norbaitzuk «arabe» izkuntzaganako eskari ber- diña sartu ziguten tartean. Eta uste dut gure eskabidearen parregarritzat egin zigutela. Iruñaren biotzean eta ikasla- rien artean, euskera «arabe»aren berdiñeko biur zitzaigun. Ona gure euskeraren irri ta INRI! Esanetik aski ez al degu?...

—Ez. Beste galdera bat ere egin bear dizut. Naparroako euskaldun ikaslariok bai al dezute alkarrenganako lokarri, alkarte edo biltokirik?

—Zerbait ba-degu. Igandero, egoardiko amabietan, Iru- ñako Eleiz Nagusiaren alboko kaletxo itxi bateko lekai- metxe illun batean entzuten degu Naparroako Erri-buruan dan euskal Meza bakarra. Urte bete da geuk jarri genduela.

Orrezaz gañera, ba-degu beste lokarri eder bat: Orain orainean-illabete besterik ez da-sortu berri degun «EUSKO ALKARTASUNA» izeneko alkargoa. Naparroako euskal ikas- lari guztien biltzarra nai luke izan.

—Zein lekutan arkitzen da alkarte ori?

—Iruñako «S. Fermin»-kalean, Aita Kaputxinoen «Juven- tud Antoniana» deritzaion biltokian. Naparroako ikaslariak antxen biltzen gera egunero arratsaldeko zortzietatik au- rrera. Sartu nai duten guztientzat ateeak zabal zabalik dau- de. Asieran 16 bazkide giñan. Gaur 80 gera.

—Zein da Eusko Alkartasunaren egitekoa?

—Euskaldunen alkartasuna. Naparroa ezagutu. Erriari euskalduna dala adierazi. Iruñako gazte guztien lagunak izan.

—Nola?

—Itzaldi, eskursio, «merienda» eta txistu..., kultura eta jolasa naastuaz. Euskal izkuntzaren ikastola ere ba-degu. Karrera'tar Antxon, amezketarra degu maixu. Dagoneko, 23 ikasle ditu.

—Ametsik?

—Euskal-Liburutegi eder bat osatu nai. Bañan ez degu libururik, ez dirurik. Pozik nintzake euskaldun guztiek nere eskari au entzungo balidateke: bial iguzute euskal libu- ruek! Lagun iguzute, arren!

«Lagun iguzute!». Ona emen Naparroako gure ikaslariaren deadar eta eskari larria. Lagun iguzute!

...Seireun gazte! ...Seireun erri! ...Seireun mundu! ...Seireun abost! ...S. O. S.! ...Naparroan otz dago.

inter
radio **tv**

Saltzaillea:

CENTRAL DE MATERIALES ELECTRICOS S. A.

Beste edozein markakoa balño
Iru aldiz berriago ta gaurkoagoa

Ordalintzeko erreztasun aundiak

Izar berri bat Gure Zeruan

Martin Elorza, euskaldun erlijiosoentzat eredu

Izar berri bat. Dizdizari, lerdan... Argitsu, gaillen... Izar berri bat gure zeruan. Izen berri bat gure kondairan. Iñor gutxi ezagutzen zuan izarra. Iñor gutxi entzundako izena: ELORZA'TAR MARTIN. Euskaldun. Pasiotar. Mixiolari. Gotzai.

Ilberria degu. Joan dan abenduaren 30'an, irurogei ta zazpi urte betetzen zituan egunean bertan aldegin zigun Aitaren babes epelera. Euskalerriatik urrun, baiño euskaldun Pasiotarrez inguratuta. Euskalerriatik urrun eta Euskalerriatik gertu... Nik ez det izan bere azken-arnasa jasotzeko zorionik. Nik ez ditut senti bere biotzaren azken-taupadak. Baiño ba-dakit Xabier'en biotza bezela gure Aita Martin'en biotza Euskalerrira begira ilko zala. Esan oi danez, Euskalerriko mendiak zerubide badira, bide oietatik egingo zigun gure Aita Martin'ek gorako azken ibillaldia. Eta bere azken itzak EUSKERAZ esango zitun.

Bi urte besterik ez dira berarekin Erroma'n aurkitu nintzala. Kontzilliorako etorri zan eta batera bizi izan giñan illabete aietan. Egia esan, nik oso gutxi ezagutzen nuan leenagotik. Aditzez bakarrik. Xume, leial, jator, apal... iruditu zitzaidan lenengo egunetik. Gorputz beteko gizon, nortasun lerdeneko Gotzai eta... euskaldun! Urte asko zeramazkin gure erritik kanpo. Ala ere, EUSKERA bakarrik itzegiten genun gure artean. Ordurako makaltzen asia zegoen. Euskalerrian il naiko zukeala esaten zidan. Nik ez nuan uste arenak ain azkar egingo zuanik. Baiño, joan zaigu gure Gotzai jatorra Euskalerriarren zerua bere erraiñuz adertzera, Euskalerriarren kondaira bere nortasunez osatzera...

Aita Martin, Elgeta'n jaio zan 1899'ko abenduaren 30'an.

1917'an egin zuan profesa Pasiotarren artean.

1924-VII-13'an jantzi zan Kristo'ren eskubidez. Apaiz.

1925'tik 1932'ra: Nagusi Gabiri'ko Seminarioan.

1932'an: Euskal-Probintziaren Bigarren Kontsejulari.

1935'tik 1938'ra: Probintzial.

1938'tik 1941'ra: Lenenko Kontsejulari.

1941'an: Probintzial, bigarren aldiz.

1944'an: Probintzial, irugarren aldiz.

1947'tik 1948'ra: Probintzialaren ordeko, Peru ta Kolonbia'n.

1949'an: Moyobamba'ko «Prelatura Nullius» sortzen da Peru'n.

Aita Martin izentatzen dute Administratore Apostoliku.

1953-X-3'an: MOYOBAMBA ta BALIANA'ko Gotzai.

Orra Aita Martin'en bizitza urtez-urte. Bizitza arrunta, ximplea dirudi ta asko esan ditek. Alabaiña, ez dago emen tokirik bere biziaren berri emateko. Orregatik bere nortasunaren alderdi batzuk bakarrik aitatuko ditut. Iru itzetan bildu ditek nere pentsabidea: Nagusi —mixiolari— Euskaldun.

Goiko urte-zerrenda ortan ondo asko ikusten danez, Aita Martin Nagusi izan zan geientsuenean. Gaiñera, tokirik zaillenetan eta urterik gogorrenetan. Gabiri'ko Seminarioan asi zan naiko gazte zalarik. Berak sortu zigun gure Seminarioetako lenengo araudi edo erreglamentua. Gaur-gaurko gure Seminarioak ere Aita Martin'en lanetik bizi dira... Gero, Probintzial egin zuten, bein eta berriz. Bere

eginbearraren zailla neurtu nai badegu urteai begiratu ez daukagu. Gerrateko eta gerrate ondorengo garai beltzak ziran. Gau illun, aspergarriak itotzen zuan Euskalerrira. Apaiz eta prailleak —Euskaldunak, esan nai det, eta Aita Martin'en Probintzia Euskalduna zan— etengabeko Kalbario bidetik zebiltzan... Euskalerriko lurak irentsi du Aita Martin'en malko mardulik. Euskalerriko zeruak jaso du Aita Martin'en otoitz ixil, luze, asperentsurik... Pasiotarren Euskal-Probintziak arnasa, odola, bizitza zor dio Aita Martin'i. Aita Martin'en nortasun sendo, zuur eta ausartak paketu zuan gure Euskal-Probintzia irentsi zorian zegoen zurrumbillo bildurgarria. Euskal-Probintzia desegiteko Aita Martin'en nortasuna lurperatu bear. Baiño munduko etsai, gezur, irain eta naasketa guztiak etzuten desegindu nortasun jator ori. Berak salbatu zigun gure Euskal-Probintzia. Berak jarri zitun gaurko Probintzi ugari, langillearen oiñarriak.

Mixiolari ere ba-degu gure Aita Martin. Nagusitzen bezin jator jokatu zuan mixiolaritzan. Gordin-eldua joan zan eta ardi galduen billa zebillelarik galdu zuan bere osasuna. Aita Martin'en bizitza Moyobamba'ko bide baztarretan gelditu da puska-puskaka, bere ardiaren janaritzat. Moyobamba'ko Prelatura'k 43.200 k. dauzka eta 159.549 bizilagun. Lau Probintzietan banatua dago. Bizilagunak oso sakabanatuta bizi dira. Eta Aita Martin mendiaren sakonenean bizi ziran indianoak bisitatzea joan oi zan urtero kanoa xaar bat eta mixiolari bat beste lagunik gabe. Kanoan edo zaldi gañean pasa duala esango nuke bere mixiolari bizitzaren erdia. Beti arriskuan... Iru aldiz bakarrik irten da Aita Martin «bere lurretik», berak esan oi zuan bezela Aita Santuari bixita egitera, Bolivia'ko Batzar batera eta Kontzilliora. Berrogei bat eliza jaso ditu. Eliz-nagusia eta Gotzai etxea eraiki ditu. Kolegio berri bat egin die monja merzedaritarrai. Bi arrillu-ola ere jaso ditu. Eta beste eskola ta abar...

Azkenik, Euskaldun. Iñun Euskaldunik izan bada, Aita Martin. Baiño, ez azaletik kanpoko Euskaldun. Bizitza beteko Euskaldun. Aita Martin'ek ez du libururik idatzi. Askot egin du orde Euskeraren alde. Aita Martin azaldu arte gure artean etzan Euskerarik ikasten. Bera asi zan lenengoz Euskera erakusten Seminarioko nagusi zanarik. Ni ez naiz Seminariotik pasa zaarra eta Aita Martin'ek antolatutako «ATZIZKIAK» ikasi nitun. Badakit EUSKAL-ADITZA ere ba-zuala. Gero, garai artako gure aldizkari «ECOS DE SAN FELICISIMO»-n zerbaite idatzi ere egin zuan Euskeraz. Bizkaieraz eta gipuzkoeraz, gaiñera. Aita Martin'ek bi euskalkiak errez erabiltzen zituan eta euskalki batean idaztean parentesisen bidez adierazi oi zitun itz ezberdiñak.

Ala ere, geiagorik egin du Aita Martin'ek Euskeraren alde. Seminarioko nagusi zalarik Euskera erakutsi zuan bezela, Probintzial egin zutenean Euskera gure Probintzikiko «Ratio Studiorum» edo ikas-programan sartu zuan, danak Euskera ikastera beartuaz. Ordutik, latin, prantzes edo erdera aiña da Euskera gure artean. Zegozkion eskubide guztiak eman zitzaizkion! Eta gure Probintzikiko ikas-programa aitatu dedan ezker, esan bearrekoa izango da, Aita Martin'ek egin zigun «RATIO STUDIORUM» ori mundukorik onena izan dala urte askotan paslotarren artean... Gaur bertan ere, Pasiotar Euskaldunak gallurrenean daude beste Pasiotarren artean. Profeta beltzak gure ondamendia iragarri arren, Aita Martin'i eskerrak Euskal-Probintzia munduko bigarrena da numeroan eta lenengoa eginkizunetan.

Joan zaigu Aita Martin. Euskaldun. Pasiotar. Mixiolari. Gotzai. Izar berri bat gure zeruan. Izen berri bat gure Kondairan: ELORZA'TAR MARTIN.

ORBEGOZO'tar JOSE AUSTIN

Pasiotarra

Euskal pintore bat VENEZUELA'N

Maiz entzuten degu, gure odolekoren bat gaillen eta estimatua dabilela munduan zear. Etxean ezagutzen ez genituan asko, kanpoan egin zaizkigu sonatuak.

Onela gertatu zaio Augusto Olalde'ri ere Ameriketako errialde batean: Venezuela'n ain zuzen. Olalde, oraintxe berrogei ta zazpi urte jaio zan Oñati'n. Eta gaur, Caracas'en degu bere mediku lana egiten.

Beste sendalari askori bezela, erti-gaietarako azkure ta irrika sortu zitzaion gure oni. Geienetan, larri oi diru medikuak bere gaixoezin kunplitzeko ere. Baiña gure Olalde onek, izan du bere tartetan pinturarako beta.

Berak etzuan bere margo-lanen iritzi aundirik. Medikulu-lanen aringarri bezela artua zeukan pintatzeko arnabide au. Baiña poliki-poliki lagunaren artean lenbizi ta gero inguru zabalagoan aintzakotzat artzen asi zan jendea Olalde'ren argazkietarako eskua.

Ala, ba... onek eta arek zirikatuta, bere laukiak Caracas'ko "Polo ta Bot" erakustegian jarri ditu oraintsu. Berrogei kuadro, ezta lan attala. Beraz, bereala bildu da jendea Olalde'ren lana ikusi ta goratzera.

Ikusleen artean, lenbiziko egunean, an zan diplomatiko taldea, Nuntzioa aurrena zala; ta aiekin beste jendea ugari.

Argazki artean, aur-buruak izan dute arreararik onena. Ortik gora, zezenketari dagozkion kuadruak ere oso estimagarritzat jo dituzte. Ta auekin batera, Euskalerrir aldeko laukiak oso begiratuak izan dira.

Euskal ertilariak mundu guzian goi jaso dute Euskalerriarren izena. Or degu, besterik aitatu gabe, Txillida aundia. Aren aritan dijoa mediku oiñatari au ere bere saillean.

Ezta baztartzekoa gure ertilarien esku au. Ikasi dezagun euskaldunok, kanpoan baiño lenago gure gizonak ezagutzen eta goratzen. Ez dezagula kanpotik artu bear izan gure gizon bikaiñen berri.